

≈ Under a Fence: A Revue

BY DER NISTER

I AM SICK to death with grief.

And only you, my daughter, will feel it and understand me. For tonight your honored and respected father could be seen at the circus, not among the clowns or in the audience, but on the narrow, twisting stairs that lead to the dressing rooms. There, with a bouquet of the last flowers in my garden, the last of my money, and all the love left in me, I went up to a small room and knocked softly, like a puppy, with a trembling heart, and waited.

"May I?"

"Yes," came from within.

And I went in to the bareback rider, dressed in her flesh-colored costume, ready for her entrance. She held the whip in her hand and slapped it against the tops of her riding boots as she looked at me and my presents. She considered me a pest. She took the bouquet, said it would be beautiful on her horse's head, and filled her mouth with my sweets, but wouldn't let me tell her that I loved her. All the while she slapped her boottops with the whip.

"Lili," I said shyly.

She looked at me with pity and held herself away from me, and I could see that she would never let me near her, no matter what might happen.

Then the door opened, and another circus performer came in from another dressing room. An athlete with gigantic legs and huge calves. His pectorals were like two anvils, festooned with medals; his arms and legs were bare; his face was a barrel; and his features were like a moon. When he saw me with Lili, he asked, "Who is this?" and Lili, sucking the sweets, answered, "He's a professor in the city. He's famous, and he's one of my admirers. Ha ha..." And she showed him my presents, the bouquet, all that I had brought her, and he looked at them and, my daughter, at me, your father.

He looked me over with contempt. He found me insignificant, but he pretended to be angry at Lili. Lili went along with the joke and pretended to talk back to him, to be afraid of him, and begged him to forgive her for my visit. He forgave her, but not me. He went

up to me and pushed my hat down over my ears. And he took the whip from Lili and struck me on the side. "Out!" he ordered. "And don't let me catch you here again! Professor!"

And I went out and retraced the labyrinth of dark little corridors that smelled of horses and stable and circus. Such was my reward for going there, for my presents and my love for Lili.

I came home, changed clothing, and sat down in my usual armchair, and one of my students knocked and with great respect asked:

"May I, sir?"

"Yes," I answered.

And he entered and sat down with great deference, and I began to talk to him—not as I usually do, not about the things that he expected of me—but about something entirely different and irrelevant—about love.

My student looked astonished, and only his great respect for me made him listen without interrupting. I warmed to my subject, spoke of love and how it misleads us, turns our heads, how we grow foolish and set out on childish and dangerous paths. "And yet"—I added—"however bitter its fruit, the man who tastes love is lucky."

My student stared at me and listened to it all—he thought I intended a parable, that I would soon come to the point, and would then proceed to the things that concerned us both.

But I went on, and spoke of how love is sometimes rejected and ridiculed, of how miserable it is for the rejected, of how he comes with his arms full of good, and the good is thrown back in his face, and they stand and laugh at him while he kneels and gathers his crumbs up off the floor.

My student listened and pretended to be interested, and agreed because he wanted to comfort me.

"Yes," he said, "and the ones who refuse to love aren't worthy of the love they reject."

"Do you think so?" I said. "And should the rejected be comforted by that? What if they aren't? What if they fall in love again and are rejected again?"

And in innocence my student answered:

"In that case, they deserve what they get. If they don't have the

תחת גדר

צערי עד אפסי מוות.

ורק את, בתי, ללבי תראי ותבני לרעי. כי הערב ניתן לפגוש את אביך נשואי הפנים, שמעמד נכבד לו בחברה בקרקס, ולא בין מוקיונים כמוקיון, ולא במושב הצופים כצופה, אלא על המדרגות הצרות, המליכות עקלקלות, באפולוית מבוך, אל חדרי המל-תחה. שמה אביך, בצרור פרחים אחרונים מגנו ובשארית כספו המעט ובכל מה שנותר מאהבתו, לחדר קטן קרב, וחרש, פלבית, ובלב רוטט, על הדלת דפק והטה אחז:

'מותר?

'מותר?—ושמע קול מבפנים.

ואביך נכנס אל רוכבת הקרקס, שכבר ניצבה בפתח לבושה, והלבוש עינו כעין הבשר, ובידה בשוט החויקה ועל מגפיה הרכיבה טפחה, והסתכלה בי ובמתנתי—בי גופי, כהסתכל ביותרת ובסרח-עודף, ואת צרור הפרחים מידי לקחה ואמרה, כי נאה-יאה הוא לראש סוסה, ואת ממתקי אכלה ופיה מילאה בהם, ולאהבתי לא שעתה ובמגלב בלי הרף על מגפיה טפחה.

'לילי, בושתי בסתר-לבי ומפי התמלט.

ועיניה בי בחמלה הביטו, ובגופה כורה לפני ניצבה, וקירבתי לה, ראיתי,

לגלות מן הגמגע הוא, ובשום פנים וצורה לא ייתכן.

והנה נפתחה הדלת ונכנס עוד איש-קרקס מחדר-מלתחה אחר, והלה גברתן היה, רגליו וירכיו ענקיות ושדיו—סדנים שניים, ובאותות-הצטיינות מעוטרים, וידי ורגליו חשופות, ופניו כחבית וצורתן כלבנה, ואותי ראה ניצב לפני לילי, ואותה—'מי זה?—שאל, ולילי, בלעסה הממתקים, ענתה: 'ממלומדי העיר הוא ובעל השם ואחד ממעריצי... חה-חה... ואת מתנתי, צרור פרחי, וכל אשר הבאתי, הראתה לו, והלה התכונן בכל אלו, ואף בי, בתי, באביך התבונן.

ולעג-ביטול במבטו היה, וכאחד הפחותים בעיניו נראיתי, וכתיכול על לילי רגז רגז, ולילי, דרך לצון, כתיכול התנצלה לפניו, וכתיכול נזיראה מפניו ועל ביקורי מחילה ממנו ביקשה, והגברתן מחל לה, אך לא לי, והוא ניגש ואת מגבעתי על אוני שירבב, ומידי לילי את המגלב לקח, ולעברי הצליף בו, לאכור: 'צא, והבל-פיך אל יהגיל פה, ופרצוף-למדנים שלך אל יראה סה...'

ואני יצאתי לי, ובחזרה במסדרונות העקלקלים והמעולפים אפולוית-מבוך עברתי, ובדרך ריח סוסים ואורוות וקיוקס נדף, וזה שכרי היה על הערב והמתנות, ועל אהבתי ועל לילי.

וכאשר לביתי חזרתי ובגודי חילפתי ובכורסתי ישבתי, דפק אחד התלמידים על דלתי וברוב יראת-כבוד, כבוש-כבוש, שאלני:

'מותר, המורה?'

'מותר, עינתי.

והוא נכנס וברוב כבוד לפני ישב, ואני שיחה עמו לגולתי, לא כרגיל כל-עיקר, ולא על דברים שבהם ראוי היה לי לדעתי להשיח עמו, אלא באיזה עניין אחר, צדדי, שאין לו כל שייכות לשנינו—על האהבה, לפתע סתאום.

והתלמיד זוג עינים תמהות זקף בי, ורק מיראת-כבודו כלפי הטה אוון לי ודברי לא שיסע, ואני באתי לידי התלהבות ודיברתי, כאמור, על אהבה, וסיפרתי להיכן היא מגלגלת אותנו, וכיצד אותנו על דעתנו מעבירה, וכיצד בשלה משתטים אנו, ובאילו נתיבי-ילדות ודרכי-סכנה הולכים אנו, ובכל זאת, הוספתי, יהי פריה מר כאשר יהיה, אשרי האיש המסוגל להתענג עליה.

והתלמיד בי עיניו לטש וכל דברי שמע וסבור היה, כי משל הם, וכי במהרה גם הנמשל יבוא. ובמהרה אל נושאי, ולדברים ששנינו מוצאים עניין בהם, אעבור.

ואני הוספתי לדבר, ומכאן ואילך סיפרתי, כיצד האהבה מנת-חלקה לע-תים פנים ועומות, דחיה, לעג וקלס, ואוי לנדחה אשר בכלים מלאים כל-טוב בא, וטובו אל פניו בחזרה הוטח, ועומדים ומלעיגים עליו, והנלעג שוכב ומלקט פירותיו שלו מן הרצפה בבושת-פנים...

והתלמיד שמע דברי ומשמע עד תום, הוא כמו החל למצוא עניין בהם, וביקש לנחמני, אותי ואת נושאי, ואמר כמסכים לי, וכמהנהן אלי:

ואמנם כן, יאל נכון יקרה כדבר הזה, ואותם שהם הדוחים בוודאי אינם מגי-עים לקראתיהם של הנדחים.

'כך, אמרתי, כך סבור הוא, התלמיד, ובכך, רוצה לומר, ראוי שהנדחים

יהיו מתנחמים... ואם אין הם מתנחמים, ומוסיפים לאהוב ונדחים טוב ושוב? והתלמיד בתמימותו השיב:

'אם כך, הנדחים מן הפחותים הם... אם אין הם גאים למדי ואינם מסוגלים

pride to look down on the worthless people they love, they get what they deserve."

He was naive and he held firmly to his opinion, but in the end none of it really mattered to him. Only out of courtesy had he allowed himself to be drawn into the conversation. I could see that he was hoping for me to finish as soon as possible so we could turn back to the proper subject, to the things that he had come for.

But I didn't. I went on as I had started. And I warmed to my theme even more. I rose from my armchair and paced around the room and spoke about worth and worthlessness in love. As if I were arguing excitedly with myself, I said:

"Really, what is 'worth'? Does the word 'worth' apply to love at all? Don't we lay all worth at her feet? Don't we give love gifts of all that we have? Do we deal in reckonings and bookkeeping with love?"

My student would have answered me but, as I have said, none of it really mattered to him. All the time I could see the questions in his eye: "What do you mean, sir? Why are you saying all this? Surely you must have something else in mind..."

But I had nothing else in mind, nothing else in the world. The only thing in my heart was the memory of how I had been insulted. It burned inside me, the story of the circus and what happened to me there rose before my eyes, and most of all I saw Lili before me—mounted and riding or sitting among the clowns and acrobats, surrounded by performers, with so much charm in her lips and so much sweetness in her mouth. The acrobats taking her, lifting her up. Poor or rich, each of them would have given all he had, all his body and life for one kiss.

I don't know how, but somehow I ushered my student out. I didn't speak to him about the things that interested him. I just wanted him to go. I don't even recall whether he said "goodnight" or not. I was alone.

I wasn't able to turn to anything or deal with any students that night. I opened one book and immediately put it aside, then another, with the same result. I couldn't concentrate on anything or think through a single thought.

And suddenly: I forgot who and where I was, my position in society, and instead I was a performer myself, dressed in flesh-colored tights, with a whip in my hand like a circus rider. I was in the center ring of the circus. A beautiful horse was brought and I mounted him. And just ahead of me an even finer horse was in full gallop, and Lili rode it, balanced on one leg, her other leg stretched out behind her. The packed audience passed dizzily before my eyes. All around us the circle of seats and the crowd, all eyes and enthusiasm. Each pass of Lili's took their breath away. Each "Hup-hup!" each shout excited and enchanted them. And I, too, was excited, and I stood on the back of my horse and rode, as Lili, weightless in her light costume, rode before me.

And suddenly she turned as her horse galloped. Now her back was to his head and she stood facing me. And the crowd burst into applause as Lili stretched her hand out to me and I reached out to her. We couldn't touch because the horses were between us, but we felt just as though we had. Lili's success was mine too, and I had my share of the crowd's excitement and applause.

Then Lili turned her back to me again and rode on, cracking her whip in the air, around the ring once, then a second and a third time. When we came to where the horses make their exit, I leaped down, and as Lili rode up, I gave her my hand. She sprang to the ground, and the horses were driven out by her assistants. We went after them, but the crowd wouldn't leave us alone. They called us and we turned to them and bowed. That was our first number.

And the second time we rode out, I don't know how, or where you came from, but suddenly, my daughter, you were there too, in the arena, where the clowns and acrobats and animal trainers perform.

As Lili and I rode by, you met us. You were waiting for us en route. We had arranged among us that you were to leap up on one of our horses as it galloped by.

And you did. Lili was the first to ride by, and you leaped up on her horse. You were young and agile and amazing to the crowd. You leaped to a standing position on the horse and rode holding on to Lili, and I followed. And then suddenly (but again as agreed among us) you were to lean on Lili's hands, lift yourself, and balance on her hands as you rode.

And I was to keep my eye on you and the horse, to see that it

אל אהובתם פחות-הערך מלמעלה למטה להביט, הרי פחות-ערכם שלהם נאה ריאה להם'.

והתלמיד עמד בתומו והתווכח עמי, ובבטחה ובאמונה בדעתו החזיק; אולם סוף-כל-סוף, הרי כל שיחי שלי לא היה מענייניו, ורק מתוך אדיבות ויראת כבוד כלפי המשיך בשיחה עמי, ואני ראיתי כי הוא ממתין שאקדים ואסיים, ואדבר נכוחה, ולגופו של עניין שלשמו בא אלי.

אני לא דיברתי, ואף אחר-כך בענייני המשכתי, ושבעתיים ההלהבתי, ומן הכורסה קמתי ועל פני הבית התהלכתי, ועל יקר-ערכה ופחיתות-ערכה של האהבה דיברתי, והגדתי, וכאילו לנפשי בהתלהבותי טענתי:

'ערך' מהו, וכלום שייך בכלל עניין 'ערך' לאהבה, וכלום אין אני מטילים כל הערכים לרגליה, וכלום אין אנו מחזעים את האהבה בכל אשר לנו, וכלום עושים אנו חשבונות ומנהלים פנקסים באהבה?

והתלמיד ביקש להשיב לי, אלא, כאמור, כל העניין כולו הרי לא נגע ללבו, וכל הזמן, ראיתי, בעיניו רק שאלה עמדה: מה כוונתך, מורי ורבי, וכלפי מה אמרת דברך, וודאי לעניין אחר דעתך נתונה...

ואני לא התכוונתי למאומה, ובשום דבר שבעולם לא הרחתי באותה שעה, ובלבי רק העלבון היה טבוע, ובעצמותי אש היתה עצויה, ופרשת הקרקס וכל אשר אירע לי שם - לעיני ניצבה, ובעיקר לילי, ואני במעמדים שונים אותה ראיתי - פעמים על הסוס, בעת הרכיבה, ופעמים גם לא על הסוס, אלא בשבתה בין אותם מוקיונים ומומוסים שלה, היא בהיך והכול מסביבה, והללו מקיפים אותה, וכה רב החן הגלום בשפתיה, וכה רב המתק האצור בשיניה, ומוקיונים יאחו בו, ירימוהו, וכל אחד, כעני כעשיר, היה בזכות נשקה נשיקה אחת כל נפשו-ומאודו המוקיונית נותן.

ואני יודע איך נתגלגלו הדברים, אך אם כך ואם כך, את תלמיד-אל הפתח ליוותי, ובעניינים אחרים, ובעניינים הנוגעים ללבו, לא דיברתי עוד באותה שעה, והעיקר שהלך לו, ואפילו איני זוכר, אם 'לילה טוב' אמר ואם לא, ולבדי נשארתי.

ולשום עניין, ולשום אחד מן החכמים היקרים ללבי, באותו ערב לשעות לא יכולתי, וספר אחד פתחתי ותיכף מידי הנחתיו, ספר שני - ודינו כדין הראשון, וכך הלאה וכיוצא בזה, ושום מחשבה לא עלתה בדעתי, ושום רעיון להביא לידי גמר לא יכולתי.

ופתאום - ואת מקומי ומעמדי, ואת החברה אשר עליה אתיחס שכחתי. ולפתע, ואת עצמי כמוקיון ובלבוש מעין-הבשר ראיתי; מגלב בידי, וכרו-כב קרקס, חירת-קרקס גדולה לפני, וסוס נאה הובא אלי, ואני על הסוס עלייתי, וממול, לפני, סוס יפה ממנו שוטף, ולילי על הסוס, וברגל אחת ניצבת היא על גב הסוס ובשניה לא על גבו, אלא בחלל שלוחה היא, והיא מעופפת, ואני אחריה, וקהל-קרקס עצום ורב מסתחרר לנגד עיני, מן הסובב ומן העגול, מרוב האדם ומרוב העינים ומרוב התלהבות, וכל מעוף של לילי עוצר נשימת הקהל, וכל 'הופ-הופ' וקול-תשוואה מעורר התלהבות והתפעלות, ואני עצמי מתלהב, ואני אף אחריה, ואף אני מתייצב ברגלי על גב הסוס, והיא לפני בשמלתה הקלה ובגופה האוורירי...

ופתאום לאחוריה נפנית היא, מראשו של הסוס ופניו אחורנית ואל זנב הסוס ניצבת היא, וסוסה שוטף כבתחילה, ופניה, ברכבה, נטוים, והקהל מוחא כפיים, ולילי, כעמדה על הסוס פן, אלי יד תשלח, ואני - יד אליה, ולא נוכל בידינו לאחוז, כי הסוסים בנינו, אך אנו חשים, כאילו אחוז נאחו בידינו והצלחתה הצלחת, ולהתלהבות הקהל שותף אף אני. ולילי נפנית שוב, ושוב גבה אלי, והיא דוהרת וצולפת במגלב ושוטפת, ואחת חגה, ובשנית חגה, ובשלישית, עד שאנו באים למקום, שממנו על הסוסים להסתלק ולהי-עלם מרצונת הרכיבה, ואני צונח ראשון וישר לארץ, ועד שלילי באה בסוסה מושיט אני לה יד ועוזר לה לארץ לקפוץ, והסוסים על-ידי המשר-תים מוצאים, ואנו חשים אחריהם, אך הקהל אינו מרפה מעמנו, וקוראים לנו, ואנו שבים לאחורינו וקדים, וזוהי ההופעה הראשונה שלנו.

ובפעם השנייה, עת בסוסים יצאנו, איני יודע כיצד ומאין באת, כי אף את, בתי, פתאום בוירת הקרקס נגלית, במקום שם ההצגות נערכות, וכל הלה-טים בסוטים, ובחיות, ושם המוקיונים והמומוסים עושים.

ופתאום, ועד שאני ולילי רוכבים כה, לפנינו בדרך נקריה, לנו בדרך רכבנו המתנת, ומעשה מומס מוסכם אמרת בעצם הרכיבה על אחד מסוסינו לקפוץ ולעלות...

ואמנם כך היה: וראשונה לילי פניך הקבילה, ואת על סוסה עליה, ומלאת-חן היית וצעירה וזריוה וראויה להפלות קהל בקרקס... ואת עמדת על הסוס, ובמעומד שתיכן רכבתן, ואת בלילי נאחות, ואני אף אני אחריכן רכבתי. ושוב לפתע פתאום, ושוב מעשה מומס מוסכם, בתי, ביקשת על ידיה של לילי להישען ולהתרומם, ובהישען בידיך על ידיה וגופך מורם באוויר, להיות כך תלויה ועומדת, ודרך לוליינים כך הלאה לרכב...

ואני - לראות כל זאת ניטל עלי, ועיני מן הסוס לא לגרוע, לראות, איך ידהר, ועמידתו כיצד, ולבל מהירות על המהירות הקבועה מראש יוסיף, וגם אל לילי ואל שוויון-משקלה ואל עמידתה על הסוס התבוננתי, והכול

עיני ראתה, ותנועה קלה שבקלות, לא של הסוס ולא של לילי - חס לי שתיעלם מעיני, שאם כן, הרי שערוריה בקרקס, ואם כן, ייתכן כי רעה מזו תאונה, ואסון יקרה, ולילי אולי תמעד, ושתיכן - גם היא גם את - אולי תפולנה...

אומנם כך אירע: וכאשר לילי אותך כך בידיה הגביהה-תמכה, ועמך רק חצי הקפה בירת הקרקס היקפה, איני יודע מפני מה, אם מפני שהקהל החל פתאום כף למחוא, או מפני איזו סיבה אחרת, ובאכמת אחר, אך פתאום הסוס משום-מה את ראשו הרכין, ולילי - מעוד מעדה, ודווקא אז עברתן על פני המחיצה, המפרידה בין הקהל ובין שטח-ההצגה, ואת, בתי, מן הסוס נפלת, ואת קול גולגלתך בהישברת אל מחיצת-העץ שמעתי... והקהל התחלחל, והכול בבת-אחת 'הה' קראו, ולילי ירדה ארצה, והסוס עמד תחתיו, ואני אליך ניגשתי, ומשהו בכ עשיתי, ופתאום, ואיני יודע איך בא הדבר ונהיה, אך הגה את עצמי בחזרי מצאתי, וכל הקרקס, במת-החיוון, הקהל והרעש הגדול של נפילתך, מעיני ומאחזי נעלמו, ואנו נמצאנו בחדר שנינו בלבד, ואת, פצועה וחבושת-ראש על מיטתי שכבת, ואני קרח על ראשך נתתי ומגבות במים הרטבתי, ואת נרגשת היית ואני אליך התבר-נתי, ואשמתי כלפיך חשתי, ואת מכאובך - ביויני, ואת דמדומך בחומך - פחדו הגדול.

ואני ישבתי מעליך, ואת בשפתיך פעמים הרבה הרחשת ובקדחך דיברת, ובכל פעם הזכרת; 'אני ואבא, אבא בקרקס, ואבא מוקיון בקרקס...' ואני כאבתי אף בושתי, ואף כי עיניך עצמת ולא הבטת אלי.

וכבר שעת-ערב מאוחרת היתה. ואני דימיתי כי משהו על הדלת דפק, ו'האם מותר' שאלני, ואני 'מותר' השיבותי, והדלת נפתחה, ושב זה תלמידי, אשר ביקרני קודם ואחר שיחתנו הלך, נכנס לחדר, נכנס ו'ערב טוב' אמר. 'ערב טוב, מורי ורבי'.

'מה קרה, ובשעה כה מאוחרת מה זה הביאו הלום', שאלתי. והוא ענה:

'שמעתי אשר בקרקס קרה וכו', מורי ורבי, כי בתך ניווקה... באתי אפוא לראות, לשמוע ולהיווכח, ואולי עזרה אדם דרושה לכם.'

'האמנם כן, קראתי, כלומר, כבר נודע המעשה שהיה בקרקס?' 'כן, וכבר היה הדבר בעיר לשיחה בפי כול, והכול משתוממים ואין תוס-סים, מה לך ולסוס, מה לך ולרכיבה, ואין מבינים, ואומרים, שמן הסתם מנהל הקרקס לאחד ממשרתיו דמותך הלבשי, וכונתו לא נודעה, אם בפרסומת רצה, ואם היה בדעתו (אולי מרונו עליך, ואולי מחשבות ישנים בינו לבינך) לביישך ושמן הטוב להכתים. על כל פנים, אנו, תלמידיך, ואף רבים מן הקהל, סבורים, כי לא אתה היית האיש, ולמען דעת דבר לאשורו, ועין בעין לראות, בחרו בי חברי וביקשו ממני, כי בלי להשיג בשעה המאו-חרת אלך אליך, ואבוא ואציץ ואראה, ועל הכוב וההתחפשות אעמוד... וכאן התלמיד את החדר סקר, ואתך, בתי, על המיטה ראה, ועשתונותיו אבדו: בגמגום פתח:

'אלא... כפי שאני רואה, מורי ורבי, הרי מה שהוגד על הקרקס אמת לא-מיתה היא, ומבקרי הקרקס לא נתבדו; מה אפוא פשר הדבר ומה פירושו, ומה לחברי, תלמידיך, עלי להגיד.'

כך תלמידי אותה שעה אמר, ואני בו הסתכלתי ומענה לא היה בפי, ורק בגמגום לו השיבותי:

'להגידו כן, להגיד, כי... אמת היא, והרי הסימן, והרי בתי שוכבת במיטה, והתלמיד במיטתך, בתי, הסתכל, והוא השהה מבטו, וצער היה נסוך על פניו, והוא נתן בי מבט של תוכחה עם חמלה רבתי על ירידתי, והוא עוד עמד שעה קלה והנה פנה ללכת, אך לפני לכתו - לאחוריו חזר ונפנה, ולבסוף יצא והדלת אחריו סגר.

ואנוכי, בתי, עמך לבדי נשארתי, ושוב את במיטה ואני לידך יושב, ואליך, בקדחך וברגשך, ובראשך החבוש, מביט.

ופתאום: וקירות חדרנו נפתחו, וחורים וסדקים בהם ניבעו, ובכל חור ראש, ובכל סדק עיניים ראיתי, ופני אנשים רבים בקירות, ואחדים שן חרקו, ואחרים מבטי-זעם העיפו, ואחרים מתוך החורים ידיהם שלחו, ולפתע, - וברד אבנים על מיטתך ניתך, וכוונתם לא לך, אלא לי, כמובן, ועם האבנים קולות נשמעו: 'נואף זקן שכמותך, אשר בתך לזונת-קרקס מכרת, בתך לזונה...'

ואוי, הצי. והאבנים כברד ניתכו, ואנשי-הכותל בחמת-רצח הטילו, ועד מעט קט, אילמלא מיד התנערתי, היו האבנים ראשך מוחצות, ושוב לא היית מקדחתך ומרגשך מתעוררת... אולם מיד התנערתי, ומיד עליך גחנתי, וכדי ל'סוך' עליך, גבי וראשי הצבתי, וכל גופי לאבנים הנופלות מטרה שמת, והאבנים לא החטיאו, ואבן אחת, חדה מאוד, בראשי פגעה, וזו אותי פצעה ואותי הממה, וללא הכרה תחתי נפלתי, ושוב דבר לא חשתי, אלא שדם שותת מראשי, ועם שהוא שותת רווחה באה עלי, ונתרוקנתי כלשהו ואף כלשהו הוקל לי.

ופתאום, ושוב לא בחדרנו הגני, אלא כמו בבית-דין, נכרי חר, ובבית-הדין שולחן בד מחופה, וכסאות ומספרים סביב לשולחן, ועל הכסאות והספסלים כל תלמידי יושבים, הם - השופטים, ואני - לפני השולחן ולדין עומד, ובאמצע השולחן, בראש, אב בית-הדין יושב, והוא לכתחילה זר בעיני,

אך מש הסתכלתי בו, הכרתיו, והרי הוא מורי ורבי, אשר מפיו, בבית-הדין למדת, חה עידן ועידנים פניו לא ראיתי, ואף לא שמעתי עליו דבר, והרי זה מדארדוס היה.

didn't alter its pace, and on Lili, to see that she maintained her balance. I wasn't to miss anything, not the slightest movement of the horse or Lili. If I did, it would be a circus scandal, or worse. There might be an accident. Lili might slip and both of you might fall.

And that is exactly what happened. Lili rode before me holding you balanced on her hands, and she had only done a half-circuit of the main ring when, either because the crowd suddenly began to applaud or for some other reason, the horse dropped his head, and Lili slipped just as you were passing the barrier that separates the public from the arena. And you, my daughter, fell, and I heard your skull crack on the wooden barrier.

The audience was horrified. All at once everyone cried out "Ah!" Lili leaped down from her horse and left it where it was, and I came over to you and did something, and suddenly the entire circus, the arena, the audience, and the uproar that followed your accident was gone, and we were alone in my room. You were wounded and lay on my bed, and I applied ice and wet towels to your wound. You were delirious. I gazed at you, full of guilt for what had happened. Your pain was my shame; your delirium, my great grief.

As I sat by you, you kept saying over and over, "Father and I, father in the circus, my father a performer in the circus..." and I felt both pain and shame, though your eyes were closed and you couldn't see me.

It was late, but I thought I heard someone knocking at my door, asking "May we?" "Yes," I said, "you may," and the door opened and my student came in again.

"Good evening, sir!" he said.

"What's happened? Why are you here at this hour?" I asked.

He said, "I heard what happened at the circus, sir, that your daughter was hurt. . . . I came to see whether you needed help."

"Ah, really!" I leaped to my feet. "Does that mean that people know about the circus already?"

"Yes, the whole town is talking about it. People can't understand what you were doing on a horse. They say that the circus owner must have disguised one of his people as you, but they don't know why. Was it just for publicity or is he angry at you and trying to get back at you in some way by ruining your good name? Your students and other people who were there say that it wasn't you, and my

friends chose me and asked me to go to you, in spite of the late hour, so that we could be sure that it isn't true."

And at that, he looked around the room and saw you on the bed, and he grew confused and began to stammer:

"But I see, sir, that what they say is true. What does it mean? What can I tell my friends?"

I looked at him and had nothing to say. I only stammered back:

"Say? Yes, say that . . . it's the truth, and my daughter is the proof."

And he looked at the bed, my daughter, and there was pain in his eyes, and he looked at me accusingly though with great sympathy for my fall. He stayed awhile, turned to go, turned back again, then finally went out and closed the door behind him.

And I was alone with you again, sitting beside you, gazing at your bandaged head.

And suddenly: the walls of the room opened. There were holes and cracks in the walls, and in every hole there was a head, and at every crack I saw eyes and faces. Some ground their teeth and mocked me, some gave me ugly looks, and others stretched their hands through the wall. And all at once, stones showered on your bed, meant not for you, but for me, and voices called out, "Old lecher. You sold your daughter for a circus whore, sold your daughter for a whore. . . ."

And, my daughter, the stones fell like hail. People threw them with murderous intent, and if I hadn't jumped up, at once, the stones would have shattered the other side of your head. But I jumped up quickly and bent over you to protect you and made my whole body into a target for the falling stones. One especially pointed stone struck me in the head, and I lost consciousness. All I knew was that I was bleeding and growing lightheaded with the loss of blood and feeling somewhat empty and yet somehow relieved.

And suddenly: I was no longer in our room, but in a court of justice. There was a felt-covered table with chairs and benches around it, and on the chairs and benches all my students were seated. They were the judges and I stood before the bar of justice. And at the center of the table sat the oldest judge, at first unfamiliar to me, but when I looked closely, I recognized him. It was my teacher, whom I had studied with at our academy, whom I hadn't seen or heard of in so many years, Medardus.

He gazed at me with pity, and so did my students. There was no one in the hall but my judges and myself, no witnesses or spectators. I was asked to step up to the table, and I did.

And I was glad that my own were judging me, that I stood before my own students and teacher, for I expected them to be both understanding and just.

Medardus waved his hand and a wall opened, and you, my daughter, were brought in on your bed, meaning this was my guilt, the trial would concern you, and I would have to account for your fall and the injury to you.

Then Medardus gave me a sign, and I felt as if I were his student again, a scholar among scholars in the academy, as I had been, as my students were. And all of them were dressed as scholars. I was the only one dressed for the circus, in flesh-colored tights. Shyly, I began my defense.

"You have permitted me to defend myself," I said, "but I don't know how I can. Standing before you now, I feel like a turtle without a shell: completely naked. Medardus, my teacher, I left my shell, our tower, and I grew cold. And when we are cold we hug anything that can keep us warm, any garbage or filth, as long as it covers us. And we wear anything, even rags or flesh-colored tights, as long as it's clothing. And when we are hungry and have no work, being a clown is work, after all. And when we have no home, the circus can be home. And the circus is as it is. Your life is cheap. You are there only to gratify others. Your soul hangs by a thread, and your life is unimportant, so is it any wonder that your child is unimportant too, and that you can sell her to the tightrope for a trifle, for your breakfast?"

"And don't be amazed, my teacher, Medardus, that I left our house. You know better than anyone that if our house flowered in your time, it withered in mine. In your time, the light from our tower was dazzling. It glittered like gold, and was visible for miles around. But in my time, not only was the light gone, but the house itself was in ruins, and no one came to it except the dogs that pissed against the walls. And in your time you still sat secure on your seat and directed us, but in our time the seats were falling apart, and the legs were about to collapse under us.

"And you should have foreseen it, Medardus, my teacher, and told us to abandon the house. You should have written that into your will when you left us, so that we wouldn't have had to stay behind with the walls and ruins and rusty keys. We stayed and, out of respect to you, we observed the order established by you. But no one supported us, no one came to study with us, and we no longer served as an example.

"We sat down to our own poor meals by ourselves, and it was melancholy at our tables. There were no visitors to us, as there had been to you. No one brought us gifts. Our cellar and storeroom were empty, and our bread was dry, and there was nothing to dip it in. We washed for our meals without joy and said grace in sadness, and one by one our servants began to leave us, and after them, the weaker students as well, and the ones who stayed couldn't blame the ones who left, because all of them felt that staying was useless. No one could condemn the ones who gave in to temptation and went away. And in the end, when we were very few, my turn came. I want to tell you what happened to me, and I ask you to listen.

"Once I was alone in our tower and heavy-hearted because the streets outside were full of life and our house was deserted, except that once in a long while a teacher would bring schoolchildren to see how poor we were. The children would ask about our tower and its history, they would want to know who used it and what it was for. And the teacher would tell them that it wasn't for anything, that it could have been torn down, but it was left standing because of its age, as a reminder of the way things had been. And when the children sometimes saw me or a student or a servant in the courtyard and asked who we were and what we were for, the teacher would answer that we were useless and we were also only reminders of the past, but there were things to be learned by observing us too.

"On one such day I was alone in our house. Everyone else was away, and I sat by myself staring at a corner of my room. And suddenly something strange happened. My vision wavered, and I saw a dustman coming out of the corner. He was frayed and nearly bald, with dusty eyebrows and clothes that were so worn out it was impossible to tell what color they were. He still had a few hairs on his head, but no beard, and at first glance his eyes looked half-dead, as if they were coated with dust. But hidden somewhere in the corner of his eye there was a sharp, thievish smile.

"The dustman was a surprise to me, but apparently I was even

והוא בי בצער הסתכל, וגם תלמידי כמוהו, ואני לפני שולחן ניצבתי, וחוף ממני והשופטים איש באולם לא היה, לא עדים, ולא קהל צופים, ולקרוב לשולחן ניצטוויתי, ואני קרבותי ואבוא.

ומה טוב היה לי, כי אנשי-שלומי שופטי, וכי לפני תלמידי ומורי אני ניצב, ומתם הן להבנה, הן למשפט-צדק ללא משוא-פנים ציפיתי.

ומדארדוס בידו נוסף, וכוהל נפתח, ואת בתי, שכובה במיטתך הובאת, והנה זה, נאמר, עווני, ובך, בתי, במשפט ידובר, ועל נפילתך והינוקך יהא עלי דבר לומר ואת הדין לתת.

ומדארדוס לי אות נתן, ואני שוב, כלפנים, כתלמיד בין תלמידיו את עצמי חשתי, וכנזיר בין נזיריו, והלא נזיר היה הייתי, ותלמידי שלי-נזירים, וכולם כנזירים לבושים, ורק אני כבקרס ולבושי עינו כעין הבשר. ואני בושתי, ובכל זאת פי פתחתי, פתחתי ואומר:

רשות-הדיבור לי נתתם למען אצטדק, אך אין דבר בפי. והנה אני ניצב לפניכם וחש את עצמי כצב אשר ממצודת-שריוני יצא: עירום ועריה...

ואכן, מורי ורבי מדארדוס, אף אני ממצודתי ומבית-מנורתי יצאתי... וקר היה לי... וכשקר, הרי על כל דבר שחום בו אדם מתרסק, אפילו סחי, אפילו מאוס, ובלבד שיהא בו משום כסות... אפילו בלואים, ובלבד שיהא בהם משום בגד, ויהא שעינו כעין הבשר, ובלבד שהוא מלבוש... ואם רעב אתה, וללא עיסוק, הרי גם מלאכת-מוקיון מלאכה היא, ואם לא בית ולא קורת-גג, הרי גם הקרקס בית הוא, והקרקס כדרך קרקס, וחייך בו בזול, ורק כדי להשביע את חפץ-הראווה של זרים נוצרו, ונשמתך תלויה בחוט-ברזל, ונפשך כקליפת השום. - מה תימה אפוא אם גם נפש ילדתך, ויצאת-חלציק, היא כקליפת השום, ובעבור אפס ובעבור טעימה כזית לחוט-הברזל תמכרנה...

ואל נא תתפלא, מורי ורבי מדארדוס, ואל תהא יציאתי את ביתנו-שלנו מתמיהה אותך, כי מי אם לא אתה היודע שאם בשעתך ביתנו עלה כפוף רחמ, הרי בשעתי נבל, אבל הבית. אם בשעתך מגדל-שעשועינו על סביבותיו ולמרחוק רוח, הבהיק, הפו, הרי בשעתי לא רק השעשוע, אלא כל הבית כולו חרב, ואיש אליו לא יבוא, ורק כלבים יש אשר אל קירותיו יטו וצרכי השתנתם יעשו... ואם אתה בשעתך עוד איתן ובהדר-מלכות על כסאך ישבת, הנה הכסאות בשעתנו כבר נתפרדו מדבקם, וכרעיהם כולם עומדים להישמט...

ואכן, מורי ורבי מדארדוס, הרי אתה חייב היית את-הגולד לראות, ובעצמך לצוות עלינו כי מן הבית נעקור, וכשעזבתנו - את הדברים האלה בצוואתך לכתוב, ולא שבכתלים ובחורבה ובמפתחות חלודים נישאר... ואנו נשארנו...

ומרוב הוקרה לך, עוד זמן רב לאחר כך, סדריי-ביתך כתיקנם שמרנו וב-מנהיגך שהנחלתנו החוקנו, אלא שאיש לא יצאנו, לא חיוקנו, איש לא בא עוד אלינו מפינו ללמוד, ולאיש לא עוד, כמון, למופת היינו...

ואת סעודות-הנזירים הדלות אשר לנו לבדנו ערכנו, ומסביב לשולחנו כבר הייתה תונה שורה, ואורחים ומבקרים, כבימך, לשאל את פינו ולבקרנו, לא באו... ואיש מתנות לא הביא, ומרתפינו ומוזינו כבר ריקנים עמדו, ולח-מנו - לחם-עוני, ואין במה להטבילו, וידינו נוטלים היינו בלי שמחה, ומברר-כים בעצבות, ואחד-אחד המשרתים החלו לעזבנו, ואחר המשרתים גם תלמידים רכי-לבב, והנשארים בענות ההולכים כל דבר לא יכלו לומר וכל אשם בהם לתלות, כי הכל, גם הנשארים את ההישארות למיותרת חש-בו, וכהולכים דופי לא יכלו למצוא, חולשתם ואי-יכולתם לעמוד בניסיון גם ללמוד זכות נאלצו... עד שבאה השעה, וכבר אך מת-מספר נותרנו, ולבסוף אף תורי שלי הגיע, וכאן פתאום מקרה קרני. ועל המקרה הזה ברצוני עתה לספר לכם, ואתם אנו לדברי שמעו.

ויהי יום אחד, ולבדי במגדל נשארתי, ונפשי מדוכדכה מאוד, כי בחוף ולא הרחק מזה החוצות המו, ובביתנו - שממה, ואין איש בא, ורק לעתים רחוקות מן העיר מורה עם ילדי בית-ספר יופיע, והוא מוליכם בדלותנו ובכ-מישנתנו להתבונן, והילדים שואלים למגדלנו ולתולדותיו: ולמי יש חפץ בו, ולמה יצלה. והמורה אומר להם: אף למאום לא יצלה, ואפשר להרסו, אלא שמחמת ישנו חכרו השאירוהו, כדי שאפשר יהיה משרידיו את לקח הישן ללמיד; וכי יראו הילדים אותי או תלמיד, או משרת בחצר, וישאלו מי הם, ומה מעשיהם, ומה תועלתם, יענם שוב המורה: שוב אין בהם כל תועלת, והם עצמם כבר אך שרידים הם, וגם מתוך התבוננות אליהם אפשר משהו ללמד...

והנה באחד הימים האלה לבדי בבנין נשארתי, ודווקא באותו יום הכל מן הבית הסתלקו, התלמידים כן גם המשרתים, וגם בחצר כל נפש לא נראתה אז. ואני בחדרי ישבתי ובהרהורים שקעתי ובאחת הפניות עיני נעצתי. ופת-אום משהו נוכח עיני הבהיק ומן הפינה בן-כותל-ואבק יוצא ראיתי: קרוח ומאובק-ריסים, מהזה, ומה צבע בגדיו לא ניתן להכיר; ובראשו רק שערות מספר חיות ורוטטות היו לו, ואף לא חתימת זקן, ועיניו בראייה ראשונה מתות-למחצה וכמו במשהו מעופרות, אלא הרחק ובזווית אי-שם חיוך חריף חייכו, מוצנע ומלוכסן, ומשם הציצו בנייבה.

ובן-האבק היה חידוש בעיני, וכביכול אני בעיני-חידוש כסול ומכופל. ולאחר שמן האבק זמן הכותל מעט-קט התנער, כה וכה הביט, ואחרי כן אף אלי, ושאלה שאלני: מי אני וכיצד לכאן נתגלגלתי? או אז מה פירוש 'כיצד' שאלתיו: הרי בן המקום אני, ומקומי הלא כל הימים כאן, אולם הוא. בן-האבק-והעובש, מי הוא, וכיצד נתגלגל לכאן דווקא.

'הוא', עניי, ובשעת-מעשה אלי מחיכויו שמתחת לעיניו חייך, 'הוא מן הפינה בא, כי בפינה ישכון ושם מקומו מאז ומעולם כל הימים.'

זמפני מה לא נראה עד כה, ומדוע מעולם עד הנה לא הופיעו?

'משום שלא היה', השיב, 'איש אשר לפני יופיעו.'

'מה שייך, - ויושבי המקום, והנזירים שהיו כאן?'

'לא', אמר בן-האבק, 'ואילו אליהם בא, ודאי כדמיון וכתבתו בעיניהם היה, והם היו רוקקים וסרים הצדה ודריסת-רגל לא היו מניחים לך.'

'והנה, עכשיו, אני ואתה? שאלתי שוב.'

'לא הרי עכשיו כהרי קודם', השיב לי, 'ואתה לא המה, ובעיני לא נזיר אתה ואני לך לא עוד רוח-רפאים. הבט וראה: הואיל ואתה אחרון כאן: מוריד ורבותיך כבר מתים הם, ותלמידך מתפרדים, והיום או מחר עד אחרון בהם יתמססו, ואני שוב אין לי כל עניין בפינה לענות בו, ובקרוב מקור-פרנסתי האחרון שם יסתתם. יצאתי אפוא כדי להציג עצמי לפניך: אני אחר-רון ואתה אחרון, והבה נכיר זה את זה... וכיוון שאותך ואת מלאכתך שלך אני מכיר, משום שתמיד בעד הכותל ראיתך, ואתה אותי - לא ראית, ומעולם אלי לא הצצת, הריני מומינך, ויכול אתה להיכנס... וכיוון שאני רואה, שאין לך כאן מה לאבד, ואין לי כאן מה להפסיד, הרי שנינו מעמד אחד לנו, ואולי, לכשנכיר זה את זה, יחד מכאן נעקור ובמשותה מקום חדש, פרנסה חדשה וקיום חדש נבקש - הא?'

זמלאכתך, מהי?'

'היכנס ותראה.'

ובן-האבק קרא לי, ואני בכותל אחריו הלכתי, והוא הביאני לחדר קטנטן דלית על דלית, וביום עששית שם דלקה, ומיטה שם ניצבה, ולגין חלוד ליד אחד מפרעי המיטה.

ושעה ארוכה בחדר כה וכה הבטתי, עד שעוד דבר-מה ראיתי, ובחדר מאום לא מצאתי, וחויץ מכיסא, שולחן וכמה כלים של מה בכך, לא היה שם כלום בנמצא, אלא שבמיטה, משהסתכלתי בה, שלושה אנשים פתאום שכרו בים מצאתי: אב, אם ותינוק, והאב בתווך, האם אצל הכותל והתינוק כלפי החדר, ושלושתם מקש ושלושתם נושנו בלינה וריחם ריח עובש, והאם כחושה ומדולדלת נראתה, כולה כקרש, ושדים אין לה לעולל, והאב - מלא וזכרי

יותר, האב שלא כדרכו - ולו שדים יש, והתינוק אל אחד משדיו נצמד וינק, ואף התינוק, כאמור, מקש, והפה של קש, והפה את האב, בשעת היניקה כנראה דקר והכאיב לו והואב נאנת והתעוות והתעקם עד שדו לתינוק חליץ. ובן-האבק לי על המיטה באצבע הורה, ולהביט עלי ציווה, ואני הסתכלתי ואראה, כי גם האב לא היה עוד חלב בשדיו, ותינוק-הקש ממנו את לשדו מצה, והאב כנחש התפתל, נאנק וצווח.

וככל אשר הוספתי להביט בו, כן מכאובו שלו למכאובי שלי נהפך, ויותר שהוא התפתל והתכווץ גם אני להתפתל ולהתכווץ החליתי.

ופתאום, ושעה קלה לא עברה, ואת עצמי במקום האב במיטה מצאתי, והאם מעבר לי מזה, והתינוק מעבר לי מזה, ובן-האבק עומד ומסתכל בי, וכששאלתיו: מה הדבר אשר לפני ומה התרחש כאן, אמר: והרי מלאכתי שלי לפניך, וזה פעלי פה תמיד: האב תכן ואין חלב להיניק, האם - אם ושדים אין לה, והתינוק רוצה לאכול, יונק ודוקר, ואת כל השלושה עלי לכלכל ולקיים, ולגין חלוד, עיניך רואות, עומד כאן, ואני, שואב טחב ועובש מהקירות ונותן לפנייהם, ולמען שכבם במיטה אאיר, מלקט אני נימים מוקנים ומקרחות של נזירים, מתקין פתילות ואש מבעיר להם.

'ואני, מה לי פה? שוב את בן-האבק שאלתי, 'כיצד לכאן, למיטה, נקלע-תי, ומה לי ולאם ולתינוק ולתכן?'

'אתו', עניי, 'הרי זה תבנך, חומלאכתך תכן, אתה וכל אחיך הנזירים כמוך, ומחייכם-תבן ילדים אשר כאלה יצאו, ותיניקום ואין חלב, ותפתלו ותת-כווצו...'

וכאן ממשכבי נערתני ועל המיטה ישבתי, ומן האשה עצמי הזויתי, ואת התינוק לאמצע המיטה הזויתי, ורגלי לארץ שלשלתי, וכך מעתה ישבתי: ראשי מושפל ועיני לארץ, ועיני לחות, ודמעות תזלוגנה.

ובכה בכיתי, ותחילה דמעותי על ידי נשרו, ואחרי כן על ברפי ועל הרצפה, וכמו מגג נטפו, ואת הרצפה תחילה הרטיבו, ואחרי כן לפלג היו, ובן-האבק כל הזמן עלי עמד ואל פני התכווץ, ולבסוף, לאחר שבכיתי כנפשי

more of a surprise to him. When he shook free of some of his dust, he looked all around him and then at me and asked me who I was and why I was there. I said, 'What do you mean why am I here? I belong here. This has always been my place.' But who was he and what was he doing here?

"He answered, and there was that hidden smile at the back of his eyes, that he came from the corner, which had always been his place:

"Then why hadn't I seen him before this? Why hadn't he shown himself?"

"'Because,' he answered, 'I had no one to show myself to.'

"'What do you mean? What of the scholars who live here?'

"'No,' the dustman said, 'if I had come to them, they would have taken me to be an illusion or an apparition, and they would have spat and turned away.'

"'What of now and myself?' I asked.

"'Now isn't then,' he said. 'And you aren't the others. You are not a scholar to me now, and I am not an apparition. You are the last one here. Your teacher is already dead, and your students are leaving you. Any day now the rest of them will go. I have nothing to do in my corner anymore, and soon I'll have no way of making a living, so I came out to introduce myself to you. You and I are the last ones. Let's get acquainted. I know you and your work, since I am used to seeing you through the wall, but you don't know me. Let me invite you in to me. You have nothing to lose and I have nothing to lose. We are both in the same situation. Maybe after we have become acquainted we can look for a new place and a new livelihood together, eh?'

"'And your work?'

"'Come in and take a look.'

"The dustman beckoned, and I followed him through the wall into a tiny room where a wick was burning in a can though it was daytime, and there was a bed and a rusty dipper at the foot of the bed.

"It took a long time before I could see anything else, and even then there seemed to be nothing but a stool, a little table, and a few worthless utensils. But when I looked closely at the bed, I was suddenly amazed to see that there were three people lying there: a

father, a mother, and a child. The father was in the middle, the mother was next to the wall, and the child was on the outside of the bed. All three were made of straw, and they had all lain there a long time and smelled moldy. The mother was dried out, thin, and flat as a board, without breasts for the child, but the father was fuller, and he was the one with breasts, and the child lay at one of his breasts and sucked. The straw child had a little straw mouth, and the little mouth apparently pained and bit the father as it sucked at him, for he twisted and grimaced while giving the breast.

"And the dustman pointed to the bed and told me to look, and I saw that the father had nothing left to give and that the straw child was sucking the marrow out of him, and the father twisted like a snake, and groaned and cried out.

"And the longer I looked at him, the more his pain became my pain, and the more he twisted and turned, the more I twisted and turned as well.

"And suddenly I found myself in the father's place in the middle of the bed, with the mother on one side of me and the child on the other side, and the dustman stood and looked at me. And when I asked him, 'What is this, and what's happening here?' he said, 'This is my work. This is what I always do: the father is made of straw and has no milk to give, the mother has no breasts, and the child wants to eat, so it sucks and bites, and I have to feed and sustain all three. In the rusty dipper you see here I draw damp and mold from the walls for them, and I gather hair from the beards and bald heads of scholars and make wicks to give them light.'

"'But what am I doing here?' I asked again. 'How did I get into this bed and what do I have to do with the straw mother and child?'

"'But this is your straw,' he said, 'your straw work. It belongs to you and all your brother scholars. These are the children of your straw lives. You suckle them, but you have nothing to give, and so you twist and turn.'

"At this I jumped up and moved away from my wife, but I pulled the child close to me, and I put my feet down on the floor and sat there with my head bent and my eyes to the ground, and my eyes grew wet, and my tears began to fall.

"And I cried, and at first my tears fell on my hands, then on my knees, and then on the floor. They dripped like rain from the roof.

First they made the floor wet, then they formed a little stream, and all the time, the dustman stood over me. And when I had cried a lot, and the stream of tears had risen, the dustman told me to put my feet into it, and I did.

"And immediately I saw a wheel of light on the opposite wall. It was small, like the circle of light cast on a wall by a lamp, but the light grew and the wheel kept opening and growing larger until it filled the whole wall, and then the wall opened, and sitting on the bed with my feet in my tears, I saw a great open space out of doors. After the tiny room lit by a wick, the light was blinding, and I thought I was looking at a sea.

"And it really was a sea. I could see the shore from my bed. Groups of people were standing on the shore. They looked like they were there for someone's burial, and in the midst of them, there was a person who was very familiar to me. He was taller and paler and more impressive than the others, but he seemed to have been sentenced, and the people seemed to have gathered on account of him, to throw him from the high shore into the sea and dig a grave for him in the earth.

"And suddenly the people on the shore lifted him up and held him on high for a while, as though holding him up to the sun, and all at once I could see that the person held on high was you, my teacher, Medardus, and I also was helping to hold you. Then all the people flung you, I along with them, and you flew down. And as you flew, you turned into a bird, and you cawed and laughed and flapped your wings and laughed again. And when I looked at the bird, I saw the dustman's face, and at each caw and laugh he snorted and sneezed dust. The bird flew over to each group of people and circled them, laughing and sneezing dust, and then my dustman came over to my bed and laughed and said:

"Laugh too and let your dust come out of you."

"And I laughed and a bird flew out of my mouth. Again, and there was another bird, and again and again, and birds flew out of my ears, my eyes, my nose, even out of my head, and we all laughed together, and I felt relieved and happier, and I thought that I would now do whatever the dustman or the birds told me to do.

"And the dustman appeared again and waved his hand, and the sea and the people disappeared; another wave of his hand and the birds were gone; and a third wave and the walls closed again before my eyes, and there was the bed and my wife and child on the bed and the can and the burning wick that lit them both.

"And the dustman pointed to the can, meaning that I should take it and pour the kerosene over my wife and leave her there and that I should take the straw child and put it under my belt. And I did. I put the child under my belt and poured the kerosene over my straw wife, and what happened after that I don't know, because the dustman led me out of his room at once. And I don't know how, but he and I and the straw child were suddenly outside our house, and I held a bunch of keys in my hand and turned a rusty key in the door and locked it.

"Then," I continued telling my judges and Medardus, "then the dustman and I left the courtyard of our house and stepped out onto the street. And as soon as the first passers-by saw us, they looked at us in amazement, and I wasn't sure who it was that amazed them so; the dustman, or me, or the straw child sticking out of my belt, or all of us together.

"Then I looked around, and I found that I was wearing the clothes I had always worn in our house, but the dustman looked altogether different now that he was out of our house. He looked richer and more important than the richest people on the street. He shone in a new hat, a black frock coat and tails and patent leather shoes, a pressed shirt and deep-cut vest, and in his hand he held a stick of some sort—not a walking stick, but the kind that orchestra conductors and magicians carry.

"And when people saw us together, the dustman in his new clothes, and myself so typically a scholar in clothes worn out, shiny with age, and tattered, with my child in my belt and the straw poking out of it, they were amazed. Some stopped and stared. Others, who had already passed us, turned back. Some of them smiled and some assumed that this was publicity for the circus or some other show, but we weren't carrying placards, and they weren't sure what we were trying to publicize.

"The dustman saw their interest and wasn't at all uncomfortable. Unlike me. I felt very uncomfortable. But the people saw that he was interested in their response to us and that he wanted it.

"When we went further down the street and came to a busier

שבועי, והפלג כבר היה מלא ונכבד, קם בן-האבק ורגלי עלי להטביל בהן ציווה, ואטבילן.

ובמהרה, בכותל שממולי, כעין עיגול-אור ראיתי, קטן וכוה אשר לפעמים מזוגית של עששית על פני כותל נוגה, והאור גדל, והעיגול יותר ויותר נתר-חב ונתפתח, ובמהרה כבר כל הכותל כולו הקיף, והכותל עצמו כמו נפתח, ואני, יושב על המיטה, ורגלי בדמעות, לפני חוץ גדול ורחב נגלה, והחוץ, לאחר החדר הקטן והעששית הקטנה, האר האירני, ובאור עצום הבהיק לעומתי, ודומה הייתי, כאילו ים ממש תחזינה עיני...

ואכן ים ראיתי, ולא הרחק מחדרי ומימתי החוף נגלה, ועל שפתו חבורות של מיני בריות עמדו, וכולם כאומרים להביא מי לקבורה נראו, ובתוך כל החבורות הללו אדם אחד מוכר לי מאד עמד, ורם-קומיה נראה וחזוור ונשוא-פנים מכל השאר, אך כמי שנידון, וכל החבורות כמו בשלו נקבצו, כאילו מעל החוף הנישא אותו הימה להשליך, או למעלה באדמה לו קבר לכרות...

ופתאום, ויד היתה באיש, וחבורות האנשים על פסים הרימיחו, ושעה קלה כמו מול השמש מורם החזיקוהו, ושוב, לפתע פתאום, באיש המורם אותך, מורי ורבי מדארדוס, הכרתי, ואף אני למחויקים בך ידי נתתי, ושוב, לפתע פתאום, כל החבורות אותך הטילו, ואף אני עמהם, ואתה, מדארדוס, הרי עפת, ובעופף לצפור נהיית, ותקרקר ותצחק, וכנסים שברח, ושוב צחקת, וכאשר בעוף הסתכלתי, בו את פני בן-האבק הכרתי, ועם כל קרקור ופרץ צחוק כחפח וזוורר ואבק וליחה פלט, והעוף אל כל אחת מן החבורות ניגש, ואותן הקף הקיף, וצחק ובאבק איבק, ובן-ביתי אותה שעה אף אלי ואל מימתי קרב, וגם הוא צחק ואלו הפסיר:

'צחק גם אתה, ומתוך האבק, אבקך, יצא.'

ואני קולי בצחוק נתי - ועוף מפי, ועוד פרץ-צחוק אחד - ועוד עוף אחד - עוד ועוד, ועופות מן האונים, מן העינים, מן האף ומן הראש אפילו, וכולנו גם יחד כבר צחקנו, וכמו נתרקנתי, - קלותי ודעתי זחה עלי, ורווחה היתה לנפשי, וככל אשר בן-האבק, או העופות, עתה יאמרו, עשה אעשה, די-מית.

ושוב אותה שעה בן-האבק הופיע, ובידו נופף, והים וחבורות האנשים מעיני נעלמו, ועוד הנף-יד - וגם העופות נסתלקו, והנף-יד שלי - וכותל תאר, שוב לפני עיני ניצב, ושוב המיטה, ושוב האשה והתינוק שבנו, טה, והעששית מאירה שניהם גם יחד.

ובן-האבק לפני על העששית הורה: כי אקחנה והנפט על האשה אשפוך, ותהי נא שם שוכבת, וכי את תינוק-הקש אקח ובחיק אשקע, והלא קש הוא ריבוא בחיק. וכן עשיתי: התינוק לחיק אספתי, ועל אשת-הקש את הנפט שפכתי, ואשר אחרי כן קרה לא אדע, כי בן-האבק תיכף לכן מחדרי הרי-ציאני, ואני לא הייתי בשעת מעשה, אלא הוא ואני, ועמנו תינוק-הקש, פת-אום, אחר כל אשר נעשה וכל אשר התרשש, מחוץ לביתנו ומעבר לדלת החיצונה נפגשנו, ובידי שלי את צרור-המפתחות החזקתי ומפתח אחד חלוד בחור-המנעול סובבתי ואת הדלת נעלתי.

והנה, בתי, - באחזי שופטי ובאחזי מדארדוס לדבר הוספתי, - והנה, לאחר שאני ובן-האבק את חצר ביתנו נטשנו ולרחוב יצאנו, ותיכף לאחר שראש-

ני העוברים-ושבים בנו הבחינו, ראיתי, כי תמיהה גדולה ופליאה רבה בעיני כול, למראנו, היתה, והבן לא הבנתי, מי מעיר ומעורר את התמיהה, אם אני, אם בן-האבק, ואולי דווקא תינוק-הקש, אשר מבגדי, מחיקי, בצבץ ונראה, ואולי אנו כולנו והתינוק גם יחד.

וקודם-כל אל עצמי להביט ולהתבונן התחלתי, ובאותו לבוש גופו, לבוש ביתנו תמיד, וכפי שתמיד נראיתי, את עצמי מצאתי; אולם אחר-כך, כאשר בבן-האבק הבטתי, כבר שונה לחלוטין היה, ולא כפי שבשעת היציאה מן הכוהל נראה לי, ואף לא כפי שבחדרו הקטן ראיתי, ולבוש עשיר ונכבד היה מלבושם של העשירים והנכבדים שבעוברים-ושבים ובאנשי-הרחוב; במנבעת חדשה נוצצת, בפראק שחור של פסים, בנעלי-לכה, הכותונת מנוהצה והמקטרון גלאי עמוק לו, ובידו במין מקל החזיק, לא מקל-משען, אלא כמין שבידי מנצחים וראשי-תזמורת, או כמין שבידיהם של להוטורים...

והבריות, לאחר שאותנו ביחד ראו, אותו בלבוש כה חדש ואותי - כה נזירת לבוש, בנדי כבר מהזיהם עד מאד, מיושן ונוצצים ובמקצת ממורטטים, ומל-בד זה - תינוקי בחיק והקש מבצבץ, הרי פליאה אחזתם, ואחדים מלכת עמדו, ואחרים, שכבר על פנינו עברו, על עקביהם שבו; ואחדים על פניהם בת-שחוק הופיעה, ואחרים שקרקס הוא או פירסומת-תיאטרון סברו, אך הם כרוות בידינו לא ראו, ולא ידעו כוונתנו מהי ולאן הפרסומת שלנו קר-ראת ומומנת.

ובן-האבק בהתעניינות העוברים-ושבים הבחין, ולא ברע ולא במיצר חש עצמו, ולא כמוני, אשר אכן במיצר ואכן ברע חשתי עצמי, כי אם להיפך, וניכר בו, כי בהתעניינות הקהל אף הוא מתעניין, וכי אמנם בזאת רצה, ואמנם זו כוונתו.

ואחר כך, משפנינו והלאה ברחוב הלכנו, ולמקומות רועשים ושוקקים יותר

spot, people surrounded us at once, and the dustman made us stop in the thick of the crowd. The people here were also amazed and questioned us, first with looks and then with words: who were we and what were we publicizing? And the dustman waved his baton, meaning, 'People, listen to me. I have something to say.'

"And they waited, and he let them wait a bit longer, in order to awaken their interest even more. He stood there in silence for a moment, and then he said:

"A public announcement. The scholar who stands here before you has lost his livelihood. He has nothing to do. As you know, the scholars are all shut out of their shops these days, and so is he. And he has no home because he lived in his shop. In addition, he broke up with his family. He had a wife—a sack of straw—and when he left his home, he poured kerosene over her, and if you care to see it, ladies and gentlemen, turn in the direction of the tower, and in a short while, you will see smoke and flame rising out of the chimney."

"They did care to see it, and when he pointed, they all turned to look. Our chimney had been cold for a long time, but now there was smoke rising out of it, and then a flame, and within the flame there was suddenly a woman, who didn't last long, but disappeared in the fire.

"And when they had seen the brief fire that came out of the chimney, and there was nothing more to see, they turned to the dustman again and said, 'What more?' and he said:

"The scholar who stands here before you—I am about to help him. I am going to lead him out into the world. When he was a great and important man, I was a hanger-on in his house. I lived off his wealth and importance. And now that he has fallen so low, I can't just abandon him. He is alone and helpless. From his long years of isolation in the academy, he has lost his good sense. You can see that he is impractical and that he has hardly any strength left. It took all he had just to leave the building. He could hardly lift his half-dead feet over the threshold. And here he stands before you, aimless and good for nothing. Something has to be done for him. He has to find some way to make a living, and who should help him if not I? After all, I lived the same life, ate with him, and was close to him for years."

"Of course," some of the people said, nodding and agreeing with the dustman. "Of course. That's only just."

"And the dustman seized on the nodding and agreeing of those few, and he continued and said:

"I have had him on my mind for a long time, wondering what to do with him. He has no work, and a scholar's hands are no good at all, and there was nothing to take along when we left the house, except for what you see in his belt, which he had by his wife, who just went up in flames. When I decided that we would have to leave the house, I realized that there was nothing to hope for from him, he wasn't good for anything, and there was no use hoping for a miracle or luck or coincidence to help us, so I began to prepare myself to go out into the world. I poked around in all the corners of the house and searched all the cupboards in case there might be anything valuable left, but there wasn't. Everything had already been taken before our time. There was nothing left for us but dust and rags and torn books covered with mouse droppings. Since I had no other choice, I picked over the rags, but I couldn't get anything for them. The rag dealers wouldn't take them. They were worthless. However, among the torn books I found something useful, a fortunetelling book, without covers and pages yellow with age, and I began to read the prophecies in that book. And there was one prophecy—if you care to hear it, ladies and gentlemen, I can read it out to you now."

"Yes, we want to hear it," some of them said.

"And the dustman put his hand into his breast pocket and pulled out the little book he had referred to, yellow and without covers, and he turned the pages and found his place, and no longer looking at the public, read from the book.

"This is what the prophecy says:

"First," it says, 'he will be poor and capable of nothing, and he will get his living from a basket of mockery which he will carry around with him, mockery of himself and his former teachers and his work. Second,' it says, 'all paths are closed to him but one—to go into the circus and onto the tightrope. Third,' says the prophecy, 'let him take to it in time, and let him seek the companionship of tightrope walkers and magicians and learn their work from them, because his fortune can only be mended by them.'

"And fourth," says the book, 'let him be ready to pay for these

הגענו, ואנשים מסביבנו כבר רבים ומרובים היו, ובמהרה כבר חבורה הקי-
פתנו, כי בן-האבק, כיוון שבדחק בא, את עצמו ואותי עצר מלהוסיף ולל-
כת, ואנו תחתיו עמדנו, וכיוון שגם שם היה הקהל משתומם, ותחילה בעינים
ואחר כך גם באומר ובדברים שאלנו: כוונתנו מהי, מי ומי אנו, ומה תכלית
התחפושה והפרסומת שלנו, או-או בן-האבק במטהו נופף, לאות כי יטו נא
לו אוון, וכי דבר בפיו אליהם.

והקהל המתין, ובן-האבק הניח לו להמתין עוד מעט, למען יתר עניין לעור-
רר בו, והוא עצמו מחריש ניצב לו, ואחרי כן פתח וכה אמר:

'כן, פירסומת, רבותי, והגור, העומד פה לפניכם, מפרנסנו נעקר, בטל
הוא מכל מעשה, וחנותו, כידוע לכם, כשל כל הגורים כיום, כבר על מסגרו

מסוגרת, ולא בית ולא מעון לו, כי ביתו ומעונו הלא חבורים לחנותו היו,
ואם חנותו סגורה, הרי ביתו ממילא. וגם מאנשי-ביתו פרש, ואשה שק-תבן
היתה לו, וכלכתו מביתו על שק-התבן נפט שפך הוא, ומיד, ואם ברצונכם
לראות, גבירותי ורבותי, פניכם למגדל ולבנין הפכו, הביטו אל הארובה
ואל הג מעל, ומשם את העשן והאש בעלותם תראו.

והקהל היה ברצונו לראות, ואכן: הכל עיניהם למקום, אשר אליו בן-הא-
בק באצבעו הורה, הטו, והכל אל בית-הגורים פניהם הפכו, ואכן: במה-
רה מן הארובה אשר זה-כבר עשן לא עלה ממנה—עשן ראו, ואחר העשן
גם אש, ובאש לעיני כול פתאום אשה הופיעה, והאשה במהרה נסתלקה
ונעלמה באש...

והקהל, לאחר שבדליקה הקצרה אשר מן הארובה בקעה, התבונן, ושוב
לא היה דבר להביט בו, הנה חזר ואל בן-האבק נפנה, ושוב אותו 'מה עוד'
רמה עוד בפיו שאלו, והוא אמר:

'זה לכם הגור, ואני המסייעו ולרחבי עולם מוציאו, לפי שבימי גדולתו
ותפארתו של הגור בעפר רגליו התאבקתי ועל גדולתו ועשירותו חייתי,
ואילו עכשיו, שאין הוא גדול, אלא מן פלאים ירד, הרי אי-אפשר לעובו,
שהרי בודד וחסר-ישע עד מאוד הוא, ומרוב שיבב בנין יבבדילות היה
שרי, בינתו נתבלעה, וכפי עשייתם ראות, תם הוא ומטופש משהו, וגם כוח
לא נותר בו, והמעט אשר נותר לא הספיק לו אלא מן הבנין לצאת וברגליו
הדבוקות-המתות על פני המפתח החי לעבור, והרי הוא עומד לפניכם,
מדולדל ולמאום לא יצלה, והרי יש משהו לעשות למענו, והרי קיום כל שהוא
בשבילו יש למצוא, ומי זאת יעשה אם לא אני, ואם לא האיש אשר את חיו
חיה, לצדו נתפרנס ושנים רבות לצדו נתקיים...'

'בוודאי, בוודאי'—אחדים מן הקהל בראשיהם הגיעו ולדברי בן-האבק
הסכימו—'בוודאי, ומן הישר הוא...'

ובן-האבק בנענועי-הראשים ובקריאות-ההסכמה של האחדים התערב,
ובדבריו המשיך והוסיף ואמר:

'זה מכבר דעתי לו נתתי, וחקרתי מה לעשות בו, שהרי שום מלאכה אינו
יודע, וידי-גוריים לא ידים הן, ומביתו דבר לא יכול להוציא, זולת מה
שבחיקו תראו, מה שבחיו עם זוגתו אשר-עתי-זה-באש-נעלמה היה לו,
ובטרם החלטתי לפני העולם להוציאו ולהביאו, בטרם עמו ממגדלו החוצה
יצאתי, ואף זמן-מה קודם לכן, עת חשתי, כי סוף-כל-סוף הרי אנוס יהיה
לצאת ומן הבנין לעקור, וכיוון שממנו עצמו, ומאי-היותו צולח למאום, לא
היתה כל תוחלת, ואם לא לגסים, משום שאינם מתרחשים, הוץ לא ליד
המקרה ולמזל, שאולי אינו מתמול, ואולי המקרה אינו מתרחש, הרי זמן-מה

קודם לכן ליציאה עצמי התקנתי, ובכל פינות הבית פשפשתי ובכל הארו-
נות, הארגונים והחורים חטטתי. שמא מציאה, שמא זהב או חפץ מתגולל—
וכל מאום לא מצאתי, כי כל שהיה בבנין כבר לפנינו, לפני שנינו, ידי זרים
בזוו, ודבר לא עוד נפל בחלקנו, זולת אבק ובלואים ישנים, 'שמות' בצואת
עכברים מגואלים, ובאין ברירה בין הבלואים פשפשתי-חטטתי, והבלואים
לא הועלתו בהם כלום, ושום תגר בם בידו לא רצה לנוע, כי אין שימוש
ואין תועלת להם, ואיש בהם אף פרוטה לא רצה לתת, ורק מן השמות
במקצו, משהו קיבלתי, ופעם אחת ביניהם קונטרס-נבואה-ונחש מצאתי:
בלי לוחות ודפיו צהובים, ואני בו לקראת החילותי וכל הנבואות ללמוד,
ונבואה אחת,—אם לה תרצו לשמוע, גבירותי ורבותי,—אוכל כאן לפניכם
לקרוא ולהשמיע...'

ראנו רוצים, אנו רוצים, אחדים מן הקהל רצונם לשמוע הביעו.

ובן-האבק בקשתם עשה, ותיכף את ידו לתוך כיס-חזהו תחב, ומשם את
הקונטרס המובטח, שמצבה הוא וללא לוחות, הוציא, ובו לדפדף החל,
ובמקום הדרוש התעכב, ובלי להביט אל הקהל מתוכו קרא לאמור:

'והנה, הנה זה דבר הנבואה:

'ראשית, זה דברה, עני יהיה ולא עוד למאום יסכון, וחיותו ייגק מקופה של
ביוז, שישא בידיו, על עצמו, ועל תורתו ומוריו מתמול-שלשום—קופה
של לענן וקלס לממכר.'

'שנית, זה דברה, כל דרכיו אבדו, וכל מהלכיו תמו, ורק עוד מהלך אחד
ייוותר לו—בקרקס ועל גבי החבל להלך...'

'שלישית, זה דבר הנבואה, ובעוד מועד בואת יתחיל נא, ועם מהלכי-על-
חבל ועש-בלהטים יתרועע ומהם מלאכתם ילמד, כי רק על ידיהם שארית
מזלו המעט וגורלו עוד יתקן...'

ורביעית, כה אמר הידעוני, ובעבור כל אלה בכל אשר לו לשלם יהא

things with the shirt off his back and the eyes in his head and everything dearest to him, and unless he does, he would do better to dig his own grave at once and not even bother to leave his house.

"Who? The last of the scholars!"

"Here the dustman finished reading from the little book and put it back in his breast pocket. Then he turned to the public and added:

"After reading these prophecies, I saw what had to be done. I saw that the academy had come to nothing and that this man who stands before you would finally turn the key in the door of the house and no longer return to it, that the little book was speaking about him, and the prophecies would provide him with a way of earning a living. And since I was close to him and he was close to me, as I have told you, I used to come to him and urge him to think about it, but he was lazy and heedless, as people usually are when they are going down and no longer know what world they're in. They stand teetering on the edge of a ditch and don't see it.

"So I gave up on him, but out of gratitude to the house, I took pity and did it all myself: visited performers and pledged brotherhood with clowns and tightrope walkers and sleight-of-hand artists, and I learned from all of them.

"And look," and here the dustman raised his hand and pointed to my belt, "here is our first trick, and I hope it will please you and that you will come to see our shows. Look!"

"And the dustman grabbed my straw child from my belt and all at once: the audience and I saw a real child before us. We saw you, my daughter, spring to the ground in front of us, dressed for a performance, in a short skirt, with arms and legs bare, poised and ready to dance.

"At first the audience was stunned by the trick itself and then amazed at my daughter—at her beauty, her easy, graceful bow, and her poise. Even after they had recovered from their surprise, they kept praising her. The dustman held out his hat and went around with it, and the audience gladly threw coins into it, and the dustman thanked them and invited them to come and see us again, and they promised to come. And then my daughter and the dustman and I said goodbye to the crowd and left them and went to an eating place. And so, the first day after leaving my house, I had my first taste of circus tricks and of showing off my daughter to the crowd.

"And, my judges and teacher," I continued telling Medardus and my students, "while eating I suddenly began to cry bitterly. Looking at my daughter, I drowned my head in tears, and the tears ran down my cheeks and into my bowl. I wanted to wipe them away, and I looked for a handkerchief in my pockets and couldn't find any. Instead, I found the keys to our house, and I don't know how, but suddenly I found myself back at our house, standing before the door I had locked that day, and I opened it and went into my room. In the corner where I had seen the dustman, the wall was broken. A draft blew in from behind it, and the air smelled of burnt straw. It was like a ruin after a fire, and I grew sad, and as always when I am sad, I leaned against a wall, and I cried again and couldn't stop crying.

"And suddenly someone was shaking me, and when I lifted my head to see who it was, I found myself back at the table, and it was the dustman rousing me: What was it, why wasn't I eating, why did I drift off in the middle of the meal? I should finish, since we had to go somewhere after we ate.

"Where?" I asked.

"To the circus," he answered. "After all, we invited the public to a performance."

"And I obeyed the dustman and finished eating, and we left the restaurant and in a little while we came to the circus.

"And when we arrived, the dustman introduced himself to the circus manager first of all, and then my daughter and me. We stood behind the dustman's back and he spoke for us. And he explained that my daughter had made a big hit on the street, and he expected that she would do the same in the circus, at dancing or riding or whatever the circus manager asked her to do.

"The circus manager asked my daughter to come closer, and he looked her over and was obviously pleased with her. Then he glanced at me, and it was clear that I didn't please him. He said that he was ready to take on my daughter, but I was useless to him, he had no work for me.

"But the dustman argued for me and convinced him that with a little training I would be ready to do anything. And more to the point, he added (and gave the circus manager a knowing wink), was that I would be good for publicity, for if they announced on their posters that so-and-so, the well-known scholar of such-and-such academy would be appearing in the circus, the circus would

מוכן - בכוחנתו לעורו, בשער ראשו ובבת עינו, ובכל היקר אשר לו, כי בלא אלה, מוטב לו שמיד ועל מפתנו, ובטרם את ביתו יעזוב - לו קבר יכרה.

'מי? הנזיר האחרון!...'

וכאן בן-האבק קריאתו מן הקונטרס כילה והקונטרס סגר ולתוך כיס-חיקו החזירו. ואת עיניו אל הקהל נשא, ואליהם פנה ואמר:

זאני מיד לאחר קריאת דברי-הנבואה האלה ראיתי את אשר יבוא, וכי בית-הנזירים לתוהו סופו, וכי לבסוף גם זה האיש, הניצב פה לפניכם, ה' מפתח בזר-המנעול יסובב ולא עוד שמה ישוב, ואכן עליו דברי הקונטרס יסובבו, והנבואה כוונתה לימים רעים מלאכה ומקור-פרנסה לזמן לו.

וכיוון שאני מקורב לו הייתי, ואף הוא, כאמור, ללבי קרוב היה, הייתי מבקש רו ובדברים משדלו, אלא שהוא נרפה ומטושטש היה, ככל הזורדים אשר לא ידעו היכן הם שרויים, על עברי פי קבר עומדים הם ולא יראו לפני מה יעמדו.

נאשתי אפוא ממנו, ובמלאכה בעצמי התחלתי, ומהכרת טובה לבית ולפי ששנים רבות על שולחנו סמוך הייתי, רחמי נכמרו ובעצמי עשיתי: מוקיונים ביקרתי ועם מומוסים, מהלכי-על-חבל ועושי-בלהטים לחיים שתייתי, ופי כולם שאלתי ולקח למדתי.

זוהנה, וכאן בן-האבק ידו הרים ועלי חיקי הורה, זוהנה מעשה-להטים הראשון שלנו, ואני תקוה, כי יראה לכם וישא הן מלפניכם, ומכאן ואילך חזיונותינו לראות תרצו, וכי נקרא לכם, בוא תבואו בחפץ-לב הנה.

וכאן בן-האבק את תינוק-הקש שלי מחיקי תפס, ופתאום, שור: וכל הקהל אשר מסביבנו, ואף אני עצמי, יש לפנינו דבר של אמת וילדה, והנה, כמוך, בתי, על הארץ לפנינו קופצת קפיצה ראינו: לבושה וכמו להצגת לולינים קצרות לבושה וידיה ורגליה חשופות, ואת ידיה שטחה ולרוחב פרשה, ורגליה - לרקוד נכונות, ובריקוד נינועו.

והקהל תחילה עקב הבלתי-צפוי, עקב הפתיעה ומעשה-הלהטים עצמו, כמו בתדהמה הוכה, ואחרי כן למראיה, למראה בתי שלי עצמה, יסיה וקידתה ועמידתה החפשייה והאמנותית לפני הקהל... ואהר כך, לאחר שהקהל כבר במקצת מפליאתו התנער ואחדים תהו ואחרים עוד פיהם מלא שבח היה ועדיין לא חדלו מלשבח, ארואו בן-האבק מגבעתו הסיר, לפניו הושיטה ובה בקהל היה מהלך, והקהל בחפץ-לב מיטבעות לתוכה הטיל, ובן-האבק אמר דברי-תודה, ובהודותו, את הקהל לש'וב ולבקרו הזמין, והקהל לבוא הבטיח; ועתה, אני ובתי, ובן-האבק עמנו, מן הקהל נסרדנו ומן המעגל הצר המקיפנו יצאנו - ונלך לנו, ולבית-אוכל, מסעדה, נכנסנו, ובו ביום הראשון לצאתי את ביתי סעודה הראשונה של אמנות-הליצנים והצגת בתי לפני הקהל, אכלתי.

זאכן, שופטי ומורי-ורבותי, אותה שעה לפני מדארדוס ולפני תלמידי בסיפורי המשכתי, זכשעת הסעודה פתאום בבכי מר התיפחתי, ובהביטי אל בתי לחמי בדמעתי המסית והדמעות על לחיי ולגו ולתוך הקערה נשרו ואני למחותן ביקשתי ובכיתי ממחטה חיפשתי ולא מצאתי, אך בחפשי, בכיס אחד במפתחות-הבית נתקלתי, ואיני יודע, איך אירע הדבר וכיצד נתגלגל, אך פתאום ובעצם הסעודה שוב את עצמי ליד ביתנו, ולפני הדלת, שהיום כמו ידי נעלתי, עומד מצאתי, ואותה פתחתי ולחדרי נכנסתי, אשר בו פינה אחת, שמתוכה בן-האבק יצא, עתה פרוצה וסתורה היתה, ורוח-פרצים משם, כמו מבחוצ, בקעה, וריח חרכה וקש שרוף מן האוויר נדף, ופרץ-חרובה הורגש שם וכלאחר שריפה, ועצבות ירדה עלי, וכתמיד, בעת עצבות אל כותל אחד נשענתי ראשי עליו סמכתי ושוב בכיתי ומן הבכי לחדול לא יכולתי.

ופתאום, וכמו ננוח ננחתי ועל כתפי מגע יד איש חשתי, וכאשר ראשי נשאתי, ולראות ידו של מי היא רצייתי, את עצמי שוב אל השולחן ובעצם הסעודה מצאתי, ובן-האבק עוררני ובידו ניגח בי: מה הדבר, ומדוע איני אוכל, ולמה זה נרדמתי באמצע, ושעלי לסיים. שהרי עלינו אחרי הסעודה לאיזה מקום אחר ללכת.

'לאן? שאלתי.

'לקרקס', השיב לי. 'הרי פרסומת לנו עשינו ואת הקהל אלינו להצגות ול-בקרנו הזמנו...'

ואני בקול בן-האבק שמעתי, וארוחתי כיליתי, ומלפני השולחן קמנו. מחדר הסעודה יצאנו ולאחר ששעה קלה היינו מהלכים ברחובות, לקרקס לבסוף הגענו...

ובהגיענו, תחילה בן-האבק את עצמו לפני בעלי הקרקס הציג, ואחר-כך גם אותנו, אותי ובתי, ומאחרי גבו של בן-האבק עמדנו, והוא בעדנו דיבר. ויספר, כי ברחוב בתנו זכתה להצלחה רבה, והוא מקווה, הוסיף, כי בקר-קס בשעת הריקוד, או בשעת הרכיבה, ובכל אשר יראה לבעל-הבית דרוש ומועיל, על אחת כמה וכמה...

ובעל-הקרקס את בתי אליו ציווה לגשת, ובה להתבונן החל הוא, והיא בעיניו, נרראה, הן מצאה, ואחר כך עינו ממנה אלי העתיק, ונראה שבעיניו הן לא מנאתי והוא אמר, כי את בתי מוכן ומוזמן הוא לקחת, אבל אני איני דרוש לי ובשבילי אין מקום לו ואין עבודה לו, כי למה אצלח אנוכי?

ובן-האבק לימיני עמד ועל לבו של בעל-הקרקס דיבר, ואמר: אין דבר, ובלבד שירצה בעל הקרקס, ואך מאמץ קל יש לעשות, ואותי, רוצה לומר, ללמד מטע, ואני סוף-סוף למשהו אספון ולמשהו צלוח אצלח. והעיקר, - הוסיף בן-האבק ובעת-מעשה אל בעל הקרקס רמיוה ערמומית רמו, -

והעיקר נאה ויאה יהיה הוא (כלומר, אני) לפרסומת, וכי ברחוב כרוז תוד-
בק, ובכרוז כתוב ייכתב, כי פלוני אלמוני... הנזיר הידוע... מבית-נזירים
פלוני אלמוני... היום בקרקס יופיע, והרי הקרקס מלא בוודאי, ובקופה
כרטיסי-כניסה והזמנות לא יהיו די הצורך...

ועוד בן-האבק על דבריו הוסיף, ואחרי כן אל און בעל-הקרקס קמעה
נחן, ולו בקיצור ובלחישה פרשת חיי ספר, לאמור... כי נזיר... והרי הוא
מבין... וכי הוא יוצא לחפשי, ואין לו אלא להכיר את צוות הקרקס, ואפשר

נערה, אפשר אשה... והוא, נפשו יוצאת... ואין ספק שיתאהב, ונזירים חמומי
מוח הם, ונזירים אינם נרתעים מכלום, והיא, האשה, או הנערה, אחת ידה
תכניסו, והא בה יד בק וכל רצונה יעשה והכול למענה בפף ישים, והקרקס
סופו זוכה במשרת נאמן, ואולי אף בלסטור, מהלך על גבי חבל, או רוכב
מעולה, מי יודע, אולי...

ובעל-הקרקס אל בן-האבק הטה און, ודבריו נראו לו והצעתו על דעתו
נתקבלה, ואת בתי ואף אותי לקבל נאות, וממילא גם את בן-האבק, אשר
הביאנו, הציעו ובעמידה על המיקח לקרקס סרסרו.

וכפי שבן-האבק לפני בעל הקרקס התנבא, כך הוזה, ובמהרה, וביום השני
בעת שיעור הרכיבה את לילי רכובה על הסוס ראיתי, ושוב ממנה לא חזתי,
היא אליה קירבתני, והיא בי כביכול כבבן-זוג בחרה ובמשנה-לרכיבה
בזרה, ולכך, כפי הנראה, בעל הקרקס שידלה, למען בלימודי חיל אעשה
ולמען בקשים לא אתקשה, כי גם ידוע ידע, בעל הקרקס. שאם לילי לפני
תעמוד, מאחריה היטב איפון, ובעל הקרקס סופו נשכו, והקרקס מעמד
נאה יהיה לו, ולפרוות פרסומת טובה תמצא, והופעותי - פלא-פלאים
תהיה, בלי ספק.

אני למדתי, התאמנתי, ואחרי לילי רכבתי, כי אהוב אהבתי, ובתי עמנו
יחד רכבה, ושלשנו זה בזה דבקנו, וגם לבן-האבק מלאכת-קרקס הקצו,
לבל לחס-חנים יאכל, ולמען ימלא בעל-הקרקס את חסר ההוצאות,
שעליו הוא מוציא.

ובן-האבק תכניות מלא וגדוש היה, ולפני בעל-הקרקס תכנית אחת הביא,
וכיוון שבית-הנזירים האחרון נסגר והנזיר האחרון בקרקס למשרת נשכר,
אולי מן הראוי הוא, ואולי הקהל עניין ימצא בכך, שבקרקס 'מספר' כזה
ינתן: משפט הנזירים, וכאב-בית-הדין דווקא אני, הנזיר, ועכשיו - משמש
בקרקס, אוסיע, וגם משמש-בקרקס אחרים אצל שולחן-הדין בידיו
סייעו: ליצנים, מוקיונים ולוליינים למיניהם, ובגלוי, ולמי כל הקהל, גור-
דין ייחרץ, ואחדים ממשמשי-הקרקס הנידונים יהיו, ובני-הם אחד זקן, מדור
הזקנים, ומורה לנזירים, וכן גם צעירים ותלמידים בני-נזירים, ולאחר פסק-
הדין מדורה תובער, ולאחר, לאחר פסק-הדין, כל אשר יצאו חייבים
באש, נאמר, ישרפו...

זבמקום, דיבר בן-האבק על לב בעל-הקרקס ולתכניתו תשוקה בלבו
עזרה, ומקום לחידוד ולשינוה יהיה כאן, וחומר ללעג לליצנים - שפע,
והנושא מנשאי היום הזה, והעם כזאת יאהב, ונזירים ישנא, ולעג לנזירים
עונג יסב לו, וההצלחה מובטחת.

ובעל-הקרקס דברי בן-האבק עד תומם שמע, ותכניתו חן בעיניו מצאה,
ובמהרה אל המלאכה נגש, והמלאכה העיקרית עלי היתה, כי את התפקיד
העיקרי, כאמור, חייב הייתי אני למלא, שהרי אב בית-הדין היה עלי
להיות.

ולאחר שהכול תם וגשלם, כל התפקידים חולקו וכל בעל-תפקיד על דברו
חזר, ציוה בעל-הקרקס את הפרוזה הגדולה להדפיס, ובה עניין המעמד
הראשון באותיות קידוש לבנה גדפס ונתפרסם, ובשורה נתבשרה לאמור;
משפט הנזיר האחרון על קודמו ומורו-ורבו, וכן על חסידיו ותלמידיו שלו.
ולהלן נכתב, כי הדיינים והשופטים המסייעים יהיו ארבעת הליצנים הנוד-
עים לתהילה בעולם כולו: ג'ק ומק וביש-ביש-גדא. ועוד בכרוז נאמר, כי
עונג רב לקהל יוסב, שכן ודאי כל הנדונים - למוות ולשריפה ידונו, ואכן בו
במקום מדורה תובער, ולילי הרכבית את הגפרור הראשון אל גזירי-העץ
היבשים תקריב.

וכך הוזה, כפי שבן-האבק מראש חזה וכפי שבעל-הקרקס לטעם הקהל
כיוון, ובמהרה, ותיכף ומיד, לאחר שהפרוזה בחוצות הודבקה, קהל עם רב
לפני קופת הקרקס התקבץ, ושורות-שורות ארוכות נערכו, וידי הקופאים
מרום השטת כרטיסים גלאו, וכרטיסים לא הספיקו.

וכאשר אני, אב בית-הדין, לאולם נכנסתי, ועמי בני-הלוויה כולם, הליצנים
- ג'ק, ומק וביש-ביש-גדא - קם הקהל, ואך למראנו בקול הריעו כי
כשופטים מובהקים נראינו, ובגדים כבגדי שופטים מובהקים לבושים היינו;
וכש-שבנו, וכאשר, לאחר שישבנו, את הנאשמים הכניסו, הנה נזיר זקן אחד,
אשר כמראיך אתה, מורי ורבי מדארדוס, כן גם מראהו, כי הלא הכר ה-
כרתך, וכמוך אף אותו להלביש ולאפר ציוותי, ובשיער ארוך, ובבגדים
ארוכים, ורגליו בבגדיו התלבטו, ואחרי ג'ק וביש-ביש-גדא, כמובן, תלמידי
שלי. לבושי ארוכים ובמצופות פרחי-פמורה, של קטיפה, מארכות ופיטום
ממעל, הנה, לאחר שאתה, מדארדוס, ואתם, תלמידי בתחפוש-קרקס,
הוכנסתם, געה כל הקהל, כולם כאחד, פה אחד בקול, וצחקו וגרונותיהם
צחוק מלאו, והכל על גבי כרסיהם התנגלו, והמון-העם והיציע בגרון
קראו, וכסוסים צהלו... כי הליצנים ואשר כנזירים התחפשו פנים של רצינות
העמידו, אולם בצנעה, בתם בקהל עין, פניהם עיוו ואליהם רמוז, והקהל

certainly fill right up, and they would run out of tickets at the box
office.

"Then the dustman bent down and whispered my story in the
manager's ear. 'And ... since he's a scholar ... he understands, of
course ... that he gets no pay ... just let him meet some of the
circus people, in particular, a woman. ... He is starved and he will
certainly fall in love. Scholars are hotheads and stop at nothing. The
woman can easily take him in hand. He'll do anything for her, and
he'll serve the circus well. Perhaps he'll even be a magician, a
tightrope walker or a trick rider. ...'

"The circus manager liked this suggestion, and he agreed that my
daughter and I could stay and, of course, along with us the dustman
who sold us to the circus.

"And it was just as the dustman predicted. The next day during
the riding lesson, I saw Lili on her horse, and I couldn't keep my
eyes off her. She let me get close to her and pretended that she
wanted me to ride with her and be her partner in her act. The circus
manager apparently persuaded her to agree to this so that my lessons
would be successful. He knew that if I had Lili before me, I would
work hard, and it would be to his advantage. We would put on a
good show, there would be something to announce on the posters,
and my appearance was sure to be a sensation.

"And I rode after Lili and loved her, and my daughter rode with
us. All three of us practiced together. And the dustman was also
given circus work to do, so that he would be earning his bread too.

"The dustman was full of ideas. He suggested to the circus
manager that since the last academy was locked now and the last
scholar had come to work in the circus the public might be
interested if we did a number based on this.

"A trial of the scholars. And I, the scholar turned circus
performer, would be the chief judge, and other circus people would
assist me as fellow judges: clowns, acrobats, and sleight-of-hand
artists, and the sentence would be carried out openly before the
entire audience. Some of the circus people would have to be the
accused, and among them an older one, who would be a teacher of
the scholars, and younger ones, who would be his students, and when
the sentence was pronounced, a bonfire would be built, and they
would be burned up then and there.

"And," the dustman said, "the clowns would have plenty of

opportunity for humor and ridicule. The theme was current, and the
people would love it. They hate scholars, ridicule of scholars would
give them pleasure, and it was sure to be a success.'

"The circus manager heard him out, and he liked the idea, and
they immediately started to work on it. I had the main responsibil-
ity, because, as I have said, I was to play the main role. I was to be
the head judge.

"And when everything was ready, all the roles distributed and
the texts learned, the circus manager had posters made announcing
the first number in the biggest print. It was to be:

The Judgement of the Last Scholar on His Teacher and Students.

In addition, it said, the assistant judges would be the world-
renowned clowns, Jack and Mack and Shlim Shlimazl. And, it said,
the public would greatly enjoy this number because all the guilty
were sure to be sentenced to be burned. A bonfire would be built on
the spot, and Lili the circus rider would put the first match to the
dry wood.

"And it all went exactly as the dustman predicted and as the
circus manager calculated. As soon as the posters were put up, there
was a great crowd at the ticket office. People stood in long lines, and
the cashiers' hands grew tired of selling tickets, and there weren't
enough for everyone.

"And when I made my entrance as the head judge, along with
my assistants, the clowns Jack and Mack and Shlim Shlimazl, the
audience began to howl with laughter just looking at us, because we
were dressed like real judges. We sat down and the accused were led
in, an old scholar, who looked like you, my teacher, Medardus, since
I had had him dressed and made up like you, with long hair and a
long gown, and his feet got tangled in his gown. And after him the
younger ones, who looked like you, my students, in long gowns and
droopy velvet skull caps that came to a point on top. And when you,
Medardus and my students, were led in, the entire audience let out
one resounding roar of laughter. Everyone held their bellies, it hurt
so much, and the plain public and the gallery let out belly laughs
and snorted like horses, because the clowns who were made up like

scholars looked so serious. But then, turning around to the audience, they made funny faces and winked, and the audience razzed them and shouted wisecracks at them.

"And the trial didn't last long, only as long as a circus number should last, but the whole time the circus building was full of laughter that resounded up to the roof at the accused when they defended themselves, at the judges when they questioned them, and at me, the chief judge. And I don't know how so much insult and abuse came out of me. But I suppose that I was influenced by the clowns and the circus air in general and the huge audience that I was performing for, and I plunged into the hubbub, and I mocked more than any of them, and when I told the scholars off, I was wittier than anyone. And finally the sentence was pronounced: dirt and garbage that had to be burned. And assistant clowns came in dressed like executioners and axemen, and set up a bonfire, and they brought in straw effigies of the people sentenced, laid them on the woodpile and skillfully lit the fire, and the flame shot up, and the straw effigies burned. It was Lili who lit the fire, and she invited the audience to come down and light their cigarettes at the flame, and the crowd laughed again; and for some time after, whenever they thought of the number, they laughed out loud, and they had a fine time at the circus that day.

"And that," I continued telling Medardus and my students, "that was my first number. And I prepared myself for more. I continued my riding lessons. At times I rode alone, at times with Lili or with my daughter, and sometimes all three of us rode together.

"And I saw that Lili was jealous and couldn't bear to share billing with anyone else or to have another woman nearby. Though she knew that the woman was my daughter, it still bothered her, and she was always angry at her and worked against her whenever she could, in riding and in other things as well. She spoke against her to the circus manager and belittled her riding ability to the other circus artists. And I felt that she was capable of worse and that she was just waiting for the chance. Lili was the sort who would stop at nothing. If she felt she had to, and her jealousy overcame her, she would do physical injury to her rival, even cripple her.

"But I loved Lili, and for her sake I bound myself to the circus, and I felt the force of all the years of ungratified needs, all the time

that I had spent in our house with my straw wife. Now when I saw Lili, I fell in love with her and went crazy for her.

"But she never even noticed me. She loved everyone else, the athletes, the clowns, and all the other circus people, but not me. For what was I to her, what could I bring her but my moldy, scholarly past? That was the truth. She would certainly have driven me away the first time I came to her if it hadn't been for the circus manager and the dustman. The first, to promote his interests, because a scholar-rider meant money to the circus, and the other, for my own sake, because he was loyal to me and wanted to see me suited to circus life, persuaded Lili not to do it. The manager asked her only to let me hang around her and not to send me away, and the dustman asked her to love me because I deserved it, and he told her about my good points.

"So Lili let me near her, but she made a fool of me, and though to please the circus manager she often allowed me some small liberties in a corner, I felt that it was all a joke to her. In the middle of it she would smile at me coldly and mockingly. Also, often while I was making love to her, she would complain that I didn't love her with my whole heart, because I gave most of my love to my daughter.

"The truth was that I loved my daughter very much, even though she came from straw and from a wife I didn't love. All my past was bound up with my daughter. How could I deny her? I saw my life through her. She was my reminder of it and of how much I regretted it now.

"I was always with her, and Lili couldn't bear it. It was no longer a joke to her, especially since my daughter showed great talent for circus riding from the very beginning. The riding master and the circus manager praised her, and the circus people would come to see her riding lessons and couldn't take their eyes off her, her body, her skill, her speed, her great mastery in riding.

"Lili saw it and she was envious of the praise that was showered on my daughter by everyone. My daughter was a thorn in her flesh. I could see that she regarded her as her rival, that my daughter's successes gave her no rest, and that Lili planned to do my daughter harm one day.

"And that," I told my judges and pointed to the bed where you,

ממקומות מושבותיהם אמר-לעג הפריחו וקריאות-לצון, דרך אנשים-אחים ומקורבים, אליהם קראו.

ופרשת המשפט לא נמשכה זמן רב, לא למעלה ממשך מערכה בקרקס, אולם כל הזמן בניין הקרקס מלא צחוק היה, והחוכה והתלולה את כל חלל הבית מילאה, ועד התקרה הגיעה - על הנאשמים, התנהגותם ואופן הגנתם, על הדיינים, וחקירתם-ודרישתם, וכן גם עלי, אב בית הדין, שאיני יודע

מניין כל-כך הרבה קבים של בזיון ופיגול נטלתי; אלא, שכפי הנראה, הליתי צנים בהתנהגותם עלי השפיעו, וכל אורית-הקרקס והקהל הגדול - לא פחות מהם, ואף אני עצמי - המוקיון, ואני הורה לבשה אותי, ויותר מן הכל הלעג הלעגתי, ויותר מן הכל אני דברי-בדיחות ולגלוג גנוריים הסחתי, ולבסוף גם דינים של הנאשמים נחרץ: דומן ואשפה לשריפה על גבי אשפה. ומשרתים-ליצינים, בלבוש הרונות ותליינים, הופיעו, ומוקר ערכו, וצלמי-קש במקום הנידונים הובאו, ועל מוקד הועלו ואש מלאכותית הובערה, והלהבה בקעה, ובצלמי-הקש אחזה, ולילי היא אשר אנו האש הבעירה ולקהל הציעה סיגרות באש להדליק, והקהל שוב צחק, ושעה ארוכה ארוכה לאחר ההצגה זכרה, וצחק וקרקסית התהולל וההמזוג...

והנה, - למדארדוס ולתלמידי הוספתי ואספר, - והנה, זו הופעתי הראשונה היתה, ולהופעה הבאה את עצמי להתקין הוספתי, ועדיין מפני מורה-הרכיבה למדתי, ופעמים לבדי רכבתי, פעמים עם לילי, ופעמים גם עם בתי, ושלשתנו יחדיו.

ולילי, ראיתי, אחת קנאה היא, ואין דעתה סובלת ששמה בכרות-קרקס לצד שם אחר, של פלוני, נזכר, וגם בחיים מחוץ לקרקס נשים לצדה לשאת לא יכלה, ואף כי ידעה, כי בתי בת לאביה היא, הנה לא נחה ולא שקטה, ורונה, ותמיד לעומתה פנים הועימה, ובכל הודמנות אף הציקה לה בשעת הרכיבה, ואף לא בשעת הרכיבה, ובה לפני בעל הקרקס סרה דיברה, ולפני שחקני-קרקס על אומנותה וכוחה ברכיבה הלעינה, והרגש הרגשתי, כי אף למשנה-רעה וליתר רשעות תספון ותצלח, ורק לשעת-כושר תצפה, ולילי היא כזאת אשר כל מעצור אין לה, ואם צורך תראה - ואם יחרה אפה, כאורה שחקנים ונשים, הלא אף נוק תנוק, ואפילו מום תטיל. אם תוכל.

ואני את לילי אהבתי, ובשלה גם בקרקס דבוק דבקתי, ושנים משנות חיי בקרבי פיהם פצו, ודמי אשר שבעה לא ידעו, שהרי ימים כה רבים בביתנו ועם רעיתי-קש חיים ראיתי, ועתה, כיוון שאת לילי ראיתי הרי אותה אהבתי ובה בלהט חשקתי - ממש סכנת-נפשות.

והיא אפילו דעתה לא נתנה לי, ואהוב אהבה כל האחרים, משרתים ומתגור-ששים, ליצינים ומוקיונים של הקרקס, ורק לא אותי, כי מה אני ומי אני בעיניך, ומה מלבד עובש-גנוריים מעברי מקדם אליה הבאתי. אמת ונכון... וודאי עוד בנשתי בפעם הראשונה אליה היתה אותי מסלקת, ואפילו לא היתה מניחה לי לגוד עיניה להופיע, אלמלא בעל הקרקס ובן-האבק - הראשון בשל טובת קרקסו, שהרי גנור-רפב מקור ריווח הוא לקרקס, והשני בשלי עצמי, לפי שנאמן היה לי ובאמת מותקן ומסוגל לחיים ביקש לראותני, אילמלא שניהם שפעלו ועל לבה של לילי דיברו, הראשון - שרק

תניח לי לקרוב אליה ולא תדחני מלפניה, והשני - שבאמת ובתמים אהבני, שכן אף אני ראוי לאהבה, והוא סיפר לפניה בשבחי הרבה...

ולילי קרבתני, אך שולל הוליתני, ואף כי לא אחת, ובנינו של בעל-הקרקס, אפילו כלשהו לפני משורת הדין בסתר נהגה עמי, הנה הרגש הרגשתי, כי אך, התולים עמה, ובשעת מעשה לעומתי בקרירות ובלגלוג חייכה. וב-עיקר מלגלגת היתה עלי, ולעתים קרובות אף בשעה שאהבתי לה גיליתי, כיהתה בי ועל פני הוכיחתי, שהנה גלוי וידוע לה, כי לא בכל לבבי אהבנה, שכן מרבית אהבתי, אמרה, לבתי מסרתי.

ולפי האמת: את בתי אהבה רבה אהבתי, ואם גם מקש יסודה, ואם גם בת לאשה לא-נאהבה, אולם בבתי כל עברי אחוז וכרוך היה, ואיך זה עליה איותר, והרי מלוא חיי בה ראיתי, והיא מוכרת להם בנפשי ואף מוכרת לצע-ערי שעתה אצטער על כך...

ואני ממנה לא משתי, ולילי עינה צרה היתה בואת, וצרות עינה של לילי לא הבל ורעות-רוח, ובפרט שבתי עוד בראשית לימודיה כשרון-רכיבה-וקרקס גדול גילתה, ורפן-הרכיבה אותה שיבח, וכמוהו כן גם בעל-הקרקס, וכל המשרתים, אשר בעת שהיתה בסוס מתאמנת נוכחים היו, עיניהם לא יכלו ממנה לגרוע, לא מגופה ולא מפשירותה, זריותה וגודל אומנותה ברכיבה.

ולילי זאת ראתה, ובשל השבח וההלל, שהכל לבתי חלקו, התקנאה בה, ובתי כקוף היתה בעיניה, וכהתבונן אשה באשה התבוננה בה, כיפת-תואר בצרתה יפת-התואר, ואומנם ראיתי, כי הצלחת בתי שלות נפשה תדריך, וכי ביום מן הימים, וכאמור לעיל, על בתי לילי רעה חרשה.

והנה, - באחזי שופטי לספר הוספתי, ועל המיטה בה שכבת, בתי, הוריתי, -

והנה, והדבר בא, והערב לילי זממה בצעה. וודאי לא כסוס האשם, ואף לא באי-הירות בתי בשעת הרכיבה, אלא כלילי בלבד, וברגע האחרון, ול- מועד מראש נקבע, מן הסתם ידה, כראוי וכיאות, לא הושיטה, והיא מעדה, מעדה ונפלה וניזוקה.

והנה, שופטי, זו חטאתי, וזה אשר אחר יציאת ביתנו קרני, ועל מורי ורבותי חרפה העטייתי, ובתי יחידתי לבעלת-מום עשיתי. וכל זה הזמן גרם, וכל זה הוא שחולל, כי ביתנו נפרץ לכל רוח ובני-אבק שלטונם עלינו שפכו, וכן כל אשר בעובשנו ניזונו, - מיטיבנו ואנשי-חסדנו וכל פטרונינו, ואנו למאום לא צלחנו ולחוץ עצמנו כלל לא התקנו, והם מנהיגים לנו נעשו, והנהיגונו למקום שבני-אבק דרכם להנהיג-לרחוב ולשוק, ללהטוטים ולקרקס, כמובן, ואת כותנתנו לבשרנו, ובכת עינינו, ואת בנותינו שלנו בפת-לחם למכור... ואנא הרשיעוני, וכטוב בעיניכם בי עיני, וכשם שעליכם חרפה העטייתי, חרפה גם עלי העטו נא, וכשם שלבתי הרעותי, - הרעו גם לי ופסק דינכם קיימו בי.

וכאן לפני בית-הדין דברי כיליתי, ובית-הדין שמעני, ובעיני מדארדוס 'חייב' פענחתי, ובעיני תלמידי-רחמנות וצער, אך הסכמה למדארדוס, ואף בעיניהם - 'חייב'.

ופתאום, והאולם, בו המשפט נערך ואליו בתי להעיד על עווני הובאה, וכל שעת המשפט לגד עיני ניצבה, התחיל מתרחב, גדל ונבה, גבה וגדל, והכ- תלים נעלמו, והתקרה למרום נתפרחה וחלל רם ונישא לפני ראיתי, ומיד את הקרקס הכרתי ואוויר-הקרקס חשתי.

ואכן, מיד כל אולם-הקרקס לפני ניצב, והספסלים וכל מקומות-המושב מסביב, והזירה והיציעים - ריקים, ואין איש בשום מושב, ושום מקום על הספסלים אינו תפוס, אלא בתווך שולחן-השופטים ניצב, וממש שם, כבעת הצגת-הליצנים שאני אב-בית-הדין הייתי, ומדארדוס והנזירים הנשפטים הרי עתה להיסר, עתה מדארדוס והנזירים - השופטים, והם לשולחן מסו- בים, ואני הנידון...

ומאור דל ואור ועום הבניין האירו, ומסביב אפלולית וריק, ורק אצל השול- חן והשופטים - אור מעט, ואני לפני האור המעט שח-ראש עמדתי, ומדאר- דוס בחקירתי פתח. והוא אמר:

'היודע אני, כי אחרון עד האחרית להיות מחויב, והאחרת משמע - עד שהספינה על פני המים שטה ועומדת, ועד שהיא שוקעת, ועד אשר יחד עמה רב-החובל עמה?'

ואני ענית: 'כן, יודע אני, ומדארדוס הוסיף לשאול:

'היודע אני, כי אנשי-אבק וברואים כיוצאים בהם אינם אנשים כלל זאינם ברואים כלל, אלא יצירי-דמיון בלבד, ורק במוחות-ניזורים חולנים נולדו, והנפתה להנהגתם חרפה עליו מעטה, וההולך בדרכיהם, - יחפיר ומביש. ואני ענית: 'כן, וכפי הנראה, חולה אני, ותעתועי-דמיון ואחיות-עינים לממשות וודאות חשבתית.'

ומדארדוס לשאול אותי הוסיף:

'וכלום איני יודע, פי נזירים אין נשים להם וממילא אף בנים ובנות לא, וכי בתי, שתחילה של קש ואחר-כך בן-האבק רוח-חיים בה נפח, מקסם-שווא וכישוף היא, וכישוף דינו שריפה, וכן דינו של האיש הנזקק ויש לו אף גניעה קלה בקלות בכישוף?'

'כן, יודע אני, ענית.

וכאן פתאום מפינה חשוכה בקרקס קול צחוק שמעתי, ופני הפכתי, ומשם

את לילי יוצאת ראיתי. ולבושה כתליין באה, באדום וכעין הדם, ואלי ואל שולחן-השופטים פעמיה שמה. ולאחר שפני החזרתי לשולחן, שוב את המ- סובים אליו לא ראיתי, אלא במקום השולחן מוקד, ומדארדוס ותלמידי מן הצד עמדו, ולילי לפקודה לא חיכתה, ולא לרמו מאת מדארדוס, אלא ניגשה, והחילה את בתי נטלה, וקל כקש, זו לוקחה, ולילי על הזמוקד הני- חתה, ואחר כך אלי - ואותי ציוותה לעלות בעצמי, ואעלה.

במהרה ראיתי, והנה לילי אש הדליקה ולעצמי הגישה, והאש בעצמי ובבתי של-קט אחזה, והקרקס כולו במהרה הואר, ובקרקס הס, והבת כבר באש נחרכה, ואני אך זה החילי לבעור, תחילה הבגדים, ואחר כך הגוף, השיער הידיים, הרגליים והפנים, והלהבה אפפתני.

ואני באש בערתי והקרקס שעה ארוכה האירותי, עד שהאש לשקוע החלה, והקרקס האפיל והלך והעצים והגחלים לארץ נפלו, ואני לאפר הייתי, ואור המוקד מתמעט והולך.

my daughter, were lying, "that is what happened tonight. Lili managed to carry out her plan. And surely it wasn't the horse's fault or my daughter's lack of skill at riding. It must have been that Lili didn't give her her hand at the time arranged between them, and she lost her balance and fell and injured herself.

"And it is my fault, my judges. This is what happened to me after I left our house. I betrayed my teachers and made my only daughter a cripple. And it all came about in the course of time because the corners of our house were broken up, and dustmen and those who lived off our mold got control of us, and we were good for nothing and completely unprepared for the outside world, and they took over and led us where dustmen have to lead us, to the street and the market place, to tricks and the circus and to giving up the shirt off our backs, the eyes in our heads, and the daughter of our loins, for a piece of bread. Sentence me and do what you want to with me. Deny me, just as I denied you, and just as I injured my daughter, do me injury too, and carry out your sentence on me."

With that, I finished speaking to the court, and they heard me out to the end, but in Medardus' eye I read "guilty," and in my students' eyes there was pity and sympathy, but they agreed with Medardus. They also found me guilty.

And suddenly: the hall where the trial took place and my daughter had been brought in as witness of my guilt and had been constantly before my eyes, began to change and grow larger and higher. The walls dissolved, and the ceiling lifted, and there was a high space overhead, and I recognized the circus and felt the circus air.

And there it was, the whole circus building, the benches and seats, the arena and the galleries, but they were empty. No one was in the seats or on the benches, but in the center was the judge's table, exactly where it had been during the clown show, when I was the head judge and Medardus and my students were on trial. Now it was exactly the opposite, Medardus and my students were the judges now, and I was the one on trial.

The building was lit by one little lamp. All around it was dark and empty except for that little light at the judges' table, and I stood before it with my head lowered, and Medardus began to question me.

He said:

"Did I know that the last one is obligated to the end, and to the end means until the ship goes down and the captain goes down with her?"

And I answered: "Yes, he is obligated."

And Medardus asked further:

"Did I know that dustmen and similar creatures are not persons or living creatures at all, but only illusions, born in the sick minds of scholars, and to allow oneself to be led by them and to do as they do is a disgrace?"

And I answered: "Yes, I must have been sick, and I took illusions to be reality."

And Medardus asked me further:

"Didn't I know that we scholars had no wives and of course no children, and that my child of straw that was brought to life by the dustman was illusion and magic, and that magic must be burned along with anyone who uses it or has the slightest connection with it?"

"Yes, I know," I answered.

Then suddenly I heard laughter in a dark corner of the circus, and I looked around and saw Lili coming down dressed like an executioner in blood red, down to me at the judges' table. And when I turned back to the table, I no longer saw the people who had been there before. Instead of the table there was wood laid on for a bonfire. Medardus and my students stood to one side. Lili didn't wait to be told by Medardus, but went over and took hold of my daughter, who was light as straw and allowed herself to be taken, and laid her on the bonfire. Then she came over to me and told me to go up there too, and I went.

Then Lili struck a match and held the flame to the wood, and the fire caught in the wood and in my straw daughter, and the whole circus was lit up immediately, and it was silent in the circus, and my daughter had already burned up, and I began to burn, first my clothes, then my body, my hair, my hands, my feet, and my face, and I burned briskly.

I burned and illuminated the circus for a long time. Then the fire began to burn down, and the circus grew darker. The coals settled, and I had turned to ashes, and the light of the bonfire burned lower and lower.

וראיתי אותה שעה, כי הנה מדארדוס נעליו חלק, ותלמידי כמוהו גם הם נעליהם השילו, וכשהקרקס כבר בכל ארבע רוחותיו, כקודם, השך ונדעך היה, ובמקום המוקד - כבר רק גחלים ואפר, תלולית, מדארדוס לארץ ירד ותלמידי אחריו, והכול עלי 'שבעה' ישבו, ולילי לבדה ליד המוקד עמדה, ובגחליו סיגריה הדליקה, ואחר כך, לאחר שמדארדוס ותלמידי עטופים באכלם שעה קלה ישבו, ואני כבר באש אוכלתי, נעניתי מתוך הא-פר ואומר:

'קומו, מורי ותלמידי, כי כמעש כן פריים, ואני קלון עליכט העטיתי, ואתם עפר ואפר עשיתוני, ונקיים אנו איש לרעהו, וכאפס ואין כולנו... וגם הקר-קס אל לו להתאבל, כי כלום איש-קרקס אני, ואילמלא אתם עכשו אותי מדרכי הגיתם, היה אחר-כך בעל-הקרקס עצמו מסלקני, שכן רק בזכות בתי קיימני, ובלעדי הבת (כי ניווקה) מה צורך לו בי, ומה חפץ לכל השדים והרוחות... וגם לילי, בוודאי, עלי דמעות לא תשפוך, כי מעולם כקליפת השום הייתי בעיניו, ובפרט ענתה, שמבתי נפטרה, מה ערכי ומה חשיבותי, ולמה יש לדקדק עמי... קומו, מורי ותלמידי!'

וכאמרי כן, פתאום כמתוך חלום הקיצוני, וקר לי, ואי-בזה אני שוכב ואדם עלי ניצב ומטלטלני... ושעה ארוכה בידי האיש מיחיתי, וראשי למקום שכבו להחזיר ביקשתי, והלה ירפה נא ממני ויניחני לשכב בשלווה במקום שכבי... אולם הלה עורפו הקשה, ותחילה ביד רכה, וכמו בחרדה ולאט-לאט אותי עורר, אולם אחר כך כבר בחומרה גוברת, ואני ידו החזקה חשתי, והוא מצד אל צד הפכני ונגח בי, וסוף-כל-סוף, ויד האיש חוקה עלי ולפטור עצמי ממנה לא יכולתי, ולסוף עיני לפקוח נאלצתי.

ולאחר שאותן פקחתי, שנים דבר תחילה לא תפסתי, כי דומה הייתי, שבחוף אני ועפר תחתי, ולאחר שראשי הרימותי, את עצמי באמת בחוף ראיתי, וגדר למראשותי, והקרקע, שעליה שכבתי, של בוץ, וכמקדם בו שיכורי יעמודו וסבאם יקראו...

ואמת נכון הדבר, זה המקום וזה טיבו, והוהמה רבה, ולידי קש כצורר, וידי מנואלות. ולאחר שראשי עוד מעט הגבהתי, את המקום כולו הכרתי, ובס-מוך את הקרקס ראיתי, ואת מדרגות-העץ, שבפרוודור המוליכות אל היציעים, ומיד הבינתי ואזכר: הלא זה אמש בבשתי מלפני לילי והמתגושש יצאתי, וצערי לשאת לא יכולתי ובמהרה לא הרחק מן הקרקס את עצמי בבית-מרוח מצאתי, ומן הסתם לשכרה שתיתי, ולאחר שהשתכרתי הביתה הלכתי ולבית לא הגעתי, וליד גדר נעצרתי, ולידה נפלתי, יארדם, ואשר מצאני עד כה בלילה בחלום ראיתי, ועתה בוקר, ואיש עומד עלי ומעוררני, כי אקום והביתה אשוב ועל משכבי אעלה...

שמעתי איפוא בקולו, והשוטר לקום עורני, ותמך בי, כמה פטיעות בי תמך, עד שכבר מתאושש יותר על רגלי עמדתי, וליווני כברת-דרך, ואחר כך הניחני, ואני לבדי, הלכתי לי.

וכשלביתי הגעתי ואל דלתי עצמי גררתי, צלצלתי והמשרתת לפתוח לי יצאה, לחדר-משכבי נכנסתי ובכנדי המנואלים על יצועי צנחתי, ושעה ארוכה, לבוש, כך ביום ישנתי, ולאחר שאת עיני חזרתי ופקחתי, את בתי על מיסתי עומדת מצאתי, והיא בי הביטה ועלי בכתה, וכל היום וכל הערב לאחר כך מן הבכי עיניה אדמו, ואני - שיכור ונכלם, - ואני דבר לא היה בפי לנחמה, ואני עיני אליה לשאת לא יכולתי...

אג 3.4 ס' 3

And then I noticed that Medardus took his shoes off, and my students did the same. And when the circus was dark again and there was only a little heap of ash and coal where the bonfire had been, Medardus and my students sat down on the ground and mourned for me, while Lili stood by the fire and lit a cigarette on one of the coals. And when Medardus and my students had sat in grief for a while, and I had burned up entirely, I spoke from the ashes and said:

"Stand up, my teacher and students. I deserved what was done to me. I brought you to shame, and you turned me to ash, and we're even, all equally brought to nothing. There won't be any grief at the circus. What kind of circus person was I really? If you hadn't forced me out now, the circus manager would have shown me the door later. He only kept me because of my daughter, and if my daughter can't perform because she was injured, why would he need me? What good would I do him? And Lili won't shed any tears for me. I was never anything to her, and now that she's free of my daughter, why should she bother with me? Stand up, my teacher and students!"

And saying that, I suddenly woke up, as if from a dream. I was cold, and I was lying somewhere, and a person stood over me and shook me. For a while I resisted him and wanted to lay my head down again. Why wouldn't he leave me alone? But he was stubborn. He woke me gently at first. Then he shook me harder and harder. He had a strong hand. He turned me and rolled me from side to side, and finally I couldn't get away from his hand, and I was forced to open my eyes.

And when I did, I didn't understand where I was. I thought I must be lying on the ground outside, and when I looked up, I saw that I really was outside, with my head under a fence, and the ground I lay on was filthy, like a place where drunks throw up.

And that is exactly what it was. There was filth all around and some straw near me and my hands were filthy. When I lifted my head higher, I recognized where I was. I saw the circus and the wooden steps that lead up to the galleries, and I immediately understood and remembered: this was where I came out after my disgrace with Lili and the athlete. I couldn't bear the pain of it, and I went right into a tavern near the circus, and I must have gotten drunk and set out for home and passed out near the fence and dreamed everything that happened up to now, and now it was morning, and a man stood over me, waking me, telling me to get up and go home to sleep.

And I obeyed him. The policeman helped me to get up. He supported me for a few steps until I was a little surer on my feet, then he left me, and I went on alone.

I came home and dragged myself up to my door and rang, and the housekeeper came down to open for me, and I went into my bedroom, fell into bed in my filthy clothes and slept most of the day. And when I opened my eyes again, I saw my daughter standing over my bed, looking down at me and crying for me, and for all of that day and the following night, her eyes were red from crying, and I - drunkard and ashamed - had nothing to comfort her with and couldn't lift my head up to her.

Translated by Seymour Levitan

From: Irving Howe & Eliezer Greenberg eds.

Ashes Out of Hope: Fiction by Soviet-

Yiddish Writers (NY: Schocken, 1977)